

7md

2011 m. spalio 21 d., penktadienis

Nr. 37 (959) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Trumpai apie „Vilnius jazz 2011“

3

Pasaulis pagal Mazūrą

4

Pokalbis su režisieriumi Béla Tarru

5

Europos parkui – 20 metų

Jansas TV: Fluxus ministerijos metinės

Evaldo Janso videoreportažų paroda

9

Mindaugo Survilos filmas „Stebuklų laukas“

Parodos „Vytautas Šerys. Retrospekyva“ vaizdas

T. KAPOČIAUS NUOTR.

Kūryba kaip nedaloma visuma

„Vytautas Šerys. Retrospekyva“ Nacionalinėje dailės galerijoje

Eglė Juocevičiūtė

Atrodo, pirmą kartą per trumpą mano raščiovos būti niekas, ką parašysi, nepadės kam nors perprasti meno kūrinių. „Rišli, bet ne racionali“, – rašė Aleksandra Aleksandraviciūtė 1998 m. apie Vytauto Šerį (1931–2006) tapybiinių kompozicijų sandarą. Konstruktivus rišumas, kylantis iš pajautimo, o ne iš maštymo – šis principas tinka *visam Šeriui*: monotipioms, skulptūroms, piešiniams ir tapybai. Proziška minčių eiga sutrinka, proziška erdvė pranyksta, lieka be eilėdaros mokslo sukonstruotas ciléraštis iš žodžių, skiedrų ar dažų. Šiek tiek suima pyktis – kad ir kurio konteksto pakašty atsiistočiau, skulptūra „Naminis paukštis“ (1985, medis) neprasižoja su nuosekliau pasakojimu.

Minėtoji dailėtyrininkė Aleksan-

dravičiūtė matė Šerio kūrybą kaip neskaidomą reiškinį, kuriam paklūsta visas medžiagos, nors dauguma kūrėjų patys paklūsta medžiagos savybėms. Dėl reiškinio neskaidomumo jai pritarė ir Ieva Pleikienė. Alfonsas Andriuškevičius sukūrė Šerio skulptūroms atskirą kryptį ir pavadinę ją „kiakutizmu“ – tos skulptūros jam atrodė esančios tai, kas lieka, kai visa nereikalinga būna apgraužta (sąmonės) skruzdėliu, smėlio ar vandens. Poetiniai ir meniniais stagarai, besilaikantys pasaulio kaičios ir laikinumo vėjuose.

Bandau Šerio skulptūras palyginti su kažkuo kitu, gal tada kas nors paaiškės. Šerio medinės skulptūros atrodo dvigubai lyriškesnės už Antano Mončio pynes. Trigubai architektūriškesnės už Alvaro Aalto faneros puokštės. Trigubai šiltesnės ir daugiau patyrusios už Henry Moo-

re'o bronžines riestainių skyles. Dvigubai kompleksiškesnės už Alexanderio Caldero daugiakojes statulas. Paaiškėja tik tiek, kad Šerio skulptūros labai geros.

Pyktis trumparam suima ir parodoje – bepigū kuratorei surengti priibloškinčią autorinę tokio gero autoriaus retrospekyvą. Bet tada vienas pyktis ima ir panaikina kitą. Ir sukuria intrigą – ar įmanoma sukurti retrospekyvinės parodos pasakojimą iš darbų, kurie nesuduoda pasakojamą?

Kol kas, atrodo, lengviausia ieškoti atskirų parodos dalių teiginių. Payzdžiu, vos iėjus ir pasukus kai-riau teigiamą, kad Šerio kūrybiniai interesai vyštėsi skirtingomis raiškos priemonėmis, bet nesikeitė per visą kūrybos laiką. Tai geometrizuo-

NUKELTA | 6 PSL.

Naujos ir kokybiškos muzikos festivalis

Trumpai apie „Vilnius jazz 2011“

Algirdas Klovė

Jau esame ipratę, kad festivalis „Vilnius jazz“ (šiemet vykšdvidešimt ketvirtą kartą) aiškiai orientuotas į naujųjų džiaza, bet net ir žinančius šią nuostatą pirmasis (uvertiūinis) koncertas nustebino neįprasta šiam festivaliu vieta (Šv. Kotrynos bažnyčia), muzikino stilistika ir idėja. Liudo Mockūno ir Artūro Bumšteino kompozicija „Voicescapes. Homage to MKC“ pradėjo festivalį kitaip. O paskui viskas riedėjo įprasta vaga įprastoje vietoje – Rusų dramos teatre. Jau pirmasis vakaras jame išdavė, kad muzikinis spektras bus gana platus. Jei kam nepatinka labai moderni muzika pirmojoje dalyje, gal tas bus patenkintas nuosai-kesnėmis kryptimis antrojoje?

Pirmasis ant scenos užkopes mo- teriskais vardu pasivadinęs trio iš Šveicarijos „Meta Marie Louise“ parodė gana plačią improvizacinię muzikinės minties skale. Gana laisvos, spontaniškos improvizacijos at- vėrė platu šių muzikų interesų spek- trą. Gal kiek ir pasigedau išankstineje anotacijoje žadeto minimalizmo, o gal ši muzika, nors ir grindžiamai tam tikromis minimalistinėmis struktūromis, dėl savo aktyvumo atrodė kitaip.

Būgnininko Asafo Sirkiso trio pasirodymas po pirmojo, labai laisvo šveicarų muzikinio vyksmo, at- rodė itin preciziškai paruoštas, ge- rai kompoziciškai suderintas ir ypač techniškas. Izraelyje gimęs muzikas Asafas Sirkisas, ne pirmą kartą be- silankantis Lietuvuje, savo muzikoje, artimoje džiazrokui, nevengia mėninių ir filosofinių Artimujių Ry- tų, taip pat džiazo korifėjų idėjų. Vi- sa tai labai gražiai susiliejo į trijų pasirodymo. Puikiai šio kolektivo muziką nuspalvino Patricko Bettiso lūpinės armonikos melodijos.

Penktadienio vakarą sulaukėme

audiovizualinio tarptautinio projekto, kuriame dalyvavo muzikantai iš Vokietijos, Danijos ir Prancūzijos, arba trio „Das Kapital“, bei lietuvių videomenininkė Aurelijė Maknytė, sukūrusi, kaip buvo skelbta, vaizdo partitūrą, pagal kurią turėjo impro- vizuoti minėtas kolektivas. Tačiau žadėtas bendradarbiavimas, man rodos, nepavyko, o partitūra nepa- siteisino. Hano Eislerio ir Bertoldo Brechto kabaretinių idėjų šalininkai turbtū kick išsigando to, ką regėjo ek- rane, taigi mes išgirdome ir pamatė- me daug padidru garsų ir vaizdų, sun- kiai susijungiančių į bendrą visumą. Filmuočiai gan niūrūs vaizdai darė pras- toką reklamą Vilniaus miestui. Ta- čiau bisui sugrota, atrodo, patiemis muzikantams labiausiai priimtina dekadentinė melodijėlė savotiškai gražiai nuskambėjo ekrane tyvuliuo- jančio vandenėlio fone.

harmonija, Balkanų melodijos ir džiazo dermės, svingas, šokių mu- zikos elementai.

Ir štai, ipusėjus festivaliui, pagaliu sulaukėme tikrai brandaus, profesionalaus ir vertingo pasirodymo. Du puikūs Lietuvos džiazo pianistai Arūnas Šlaustas ir Tomas Kutavi- cius, pasitelkę komandom draugus – Lietuvos džiazo elitą Vytautą Labutį (saksofonai), Skirmantą Sasnauską (trombonas), Eugenijų Kanovičių (kontrabosas), Vytautą Mikeliūną (smuikas) ir būgnininką Darių Ru- dij, – pademonstravo monumentalią, puikiai techniškai suderintą džiazo ir klasikinės muzikos dermėmis paremtą drobę. Tiesa, tie klasikinės muzikos elementai buvo pateiktū su labai jau kruopščiai slepiama, tačiau juntama ironijos doze. Gerai sukonstruota muzikinė forma, nuostabus tembrinis ansamblis de-

ja, nepaisant net garso broko.

Po tokijų stiprių išpūdžių antroje koncerto dalyje grojusi iš toliausiai (net iš Australijos) atvykus grupė „Logic“ atrodė kaip stropūs mokinukai, sažiningai paruošę pamokas. Iš pirmo žvylgsnio lyg ir viskas gerai – nebogi muzikantai, tvarkingos kompozicijos, bet kūrybinė ugnelė blan- koka, lyg stokotų fantazijos.

Vakarinis koncertas žadėjo staigmeną ir pažadą ištėsėjo. Išgirdome ir išvydome labai ryškų duetą iš Pietų Korėjos – Miyeon ir Park Je Chun. Šių dviejų labai kūrybingų ir brandžių muzikantų kūryboje puikiai dera akademinė muzika, mini- malizmas, avangardinis džiazas ir, žinoma, etničinės muzikos elementai. Labai išraiškinga, techniška pianistė Miyeon taip pat yra talentingu kompozitorė, o būgnininkas Park Je Chun sužavėjo kaip išradinges per- kusininkas, naudojantys rytietiškus instrumentus ir net labai išraiškingą vokalą.

Labai išpūdingas, ryškus ir spontaniškas pianisto Colino Vallono trio iš Šveicarijos pademonstravo nuostabų kompozicinių, ansamblinių džiaza, be didelių solo epizodų, kur visi ansamblis muzikantai puikiai jaučia vienas kitą.

Atvirai sakant, mane labai nuste- bino konkursas „Vilnius Jazz Young Power“ dalyviai: jauni, kūrybingi žmonės, o groja tokią pasenusią muziką... Gal tik vienintelė grupė „Sheep Got Waxed“ savo kompozicijoje kažko truputėlį paieškojo, pabandė pagrabiti šiek tiek šiuolai- kiškiai, suradę įdomesnų formų ir išraiškos priemones, tai ir laimėjo kelionę į Farerų salas, kuri kitais metais vyks Šiaurės šalių jaunuju džiazo atlikėjų konkursas „Young Nor- dic Jazz Comets“. Tačiau norint tenai deramai pasiodyti ir pademonstruoti kažką originalaus, vertingo, reikia dar labai labai daug dirbtį. Laimė, iki

konkurso – dar metai. Manau, tiek publikai, tiek komisijai sunkoka iš- rinkti laureatą išgirdus tik po vieną kompoziciją. Gal būtų gerai leisti konkurso finalo dalyviams pagrabi- bent po dvidešimt minučių, tada ga- lėtume geriau įvertinti kūrybinius ir techninius grupių sugebėjimus.

Paskutinis festivalio koncertas lyg ir turėjo virstį galingu baigiamuoju akordu, bet gal ne viskas scenoje pa- vyko. Sunku buvo nuspėti, ką festi- valiu paruošę du labai gerai žinomi Lietuvos džiazo muzikantai Petras Vyšniauskas ir Juozas Milašius. Taip jau kartais būna, kad dvi labai ryš- kios ir kūrybingos asmenybės ne vi- sada susilieja ir sukuria bendrą aukštą kokybės meninį produktą, nors kiekviena atskirai yra iškilios. Per kraštus besiliejančius Juozo Mi- lašiaus temperamentas ir gitaros garsų lavina stojo šalia ramaus ir santūraus, kartais net garsų šykstin- čio Petro Vyšniausko. Beje, prieš šį koncertą pastarajam buvo įteiktas festivalio „Vilnius Jazz 2011“ apdo- vanojimas „Už indėlį į Lietuvos džiazo kultūrą“. P. Vyšniauskas ta- po jau aštuonuoju laureatu.

Festivalių baigė prancūzų trio „Jean Louis“, kurių Lietuvos džiazo publika jau yra girdėjusi. Tai labai originalus, akustiniais instrumentais ne visai akustinę muziką grojantis kolektivas, nestokojantis geros nuo- taikos, išradinę kompozicijų, origi- nalių tembrinių ir ritminių derinių, techniškų solo, roko atgarsiu ir pa- našiai. Gal jau buvome kiek ir pa- vargę nuo didžiulio naujojo džiazo kiekio, todėl ne viskas pasiekė au- sis ir širdis.

O baigdamas noriu pasidžiaugti, kad tokia didžiulė naujos ir kokybiškos muzikos fiesta vyksta čia pat, mūsų mieste, ir turi didžiulį būrij gerbėjų. Vadinas, viso to reikia. Te- gyvuoja džiazas, festivalis ir jo di- rektorius Antanas Gustys. Ačiū!

Park Je Chun (Pietų Korėja)

rejimas, laukiamose vietose atsiran- dančios solo improvizacijos, jautrus muzikantų susiklausymas ir vienos kito jautimas pasitarnavo nepriekaištingai kompozicijos tékmui. Nuo pačios pradžios iki pabaigos klausytojas buvo sukaustytas emocinės įtampos erdvėje. Ši puikiai paruošta ir atliktą kompozicinę visuma, manau, tapo viso festivalio menine vir- šune ir profesionalumo kulminaci-

nai „Gaidoje“ astovaus bene ge- riausias Berlyno naujosios muzikos ansamblis „Kammerensemble Neue Musik Berlin“. Jis spalio 27 d. ŠMC pristatys „maksimalistinės“ muzikos programą: greta Xenakio ir Helmu- to Lachenmanno opusu – „maksi- malistiniu“ keliu drąsiai žengiantio Mariaus Baranausko kūrinio „Tra- pecija“ premjerą.

Spalio 28 d. kolektivas iš Prancūzijos „Ensemble 2e2m“ pateiks jaunų prancūzų muzikos programą (praturtintą ir vienu Xenakio kūri- niu), kurioje taip pat nuskambės šių metų „Tarptautinėje kompozitorų tribūnoje“ (International Rostrum of Composers) nugalėjusio Francesco Filidei kūrinys.

Audiovizualinį elektroakustinį performatans „Elektros lempučių muzika“ spalio 26 d. ŠMC surengs garso ir vizualiųjų sričių menininkas Michaelis Vorfeldas (Vokietija).

Aitidarymo koncertui spalio 21 d. Kongresų rūmuose Valstybinis sim- foninis orkestras rengia reprezen- tatyvią lietuviškos muzikos progra-

mą – skambės Ramūno Motiekaičio („Vabzdžių žingsniai“). Vytauto V. Jur- gučio („Ci“), Antano Kučinskio (For Rest) ir Nomedes Valančiūtės („Salos I“) kūriniai premjeros. Jų pa- pildys festivalio I. Xenakio („Krinodi“) bei Davido Lango „Lėtėjimas“ („Grind to a Halt“). Diriguos jau- nas, bet jau pripažintas latvių diri- gentas Martinas Ozolinas.

Nacionalinis simfoninis orkestras spalio 29 d. pakvies į festivalio už- darymo koncertą. Vėlinių išvakarė- se pirmą kartą Lietuvuje bus atlikti nepaprastai itaiga alsuojanti H.M. Góreckio III „Raudū“ simfonija (solistė – Božena Harasimowicz, sopranas, Lenkija) bei I. Xenakio

„Synaphai“ fortepijonui ir orkest- rui (solistas – Geoffrey Douglas Madge, fortepijonas, Australija). Taip pat skambės Vidmantas Bartu- liu M.K. Čiurlioniu skirto kūrinio „Slénis“ premjera bei ne vieną tarp- autinį apdovanojimą pelnęs Justės Janulytės kūrinius „Tekstilė“. Diri- guos Robertas Šervenikas.

Spalio 25 d. pirmą kartą festiva-

lyje „Gaida“ dalyvaujanties choras „Brevis“ (vad. Gintautas Venislovas) ėmėsi iššūkio interpretuoti ne tik du Xenakio opusus, bet ir ne mažiau su- dėtingus atlikėjams Rycio Mažulio („Teleskopas“) ir Ricardo Kabelio („Kalno sutartinė“) naujus kūrinius.

Tik šiuolaikinę muziką atliekan- tis „Gaida Ensemble“ spalio 26 d. ŠMC klausytojams pasiūlys specia- lią minimalistinės muzikos progra- mą – greta Europos ir Amerikos au- torių išgirsime Remigijaus Merkelio „Genus“ („Išnykusi gentis“) lietu- viškąją premjerą bei naują Mindau- go Urbaičio opusą.

O Gedimino Gelgoto Naujų idė- jų kamerinis orkestras NI&CO spa- li 28 d. drauge su DJ Partyzanais ir videomenininkų grupe „Rüt Rüt“ pasiroydys specialioje programoje „reMIX | reMAX“, kurią rengia Egidija Medekšaitė bei Marius Salynas. Bus remiksujami daugelis žinomų XX a. kūrinių, tarp kurių autoriių yra ir Bronius Kutavičius bei Mindaugas Urbaitis.

RENGĖJŲ INF.

Anonsai

„Gaida 2011“ – skirtinti muzikos poliai

Minimalizmas ir maksimalizmas muzikoje – tarp šių dviejų skirtintų muzikos polių šiaisiai metais judės di- džiausio Lietuvos tarptautinio šiuolaikinės muzikos festivalio „Gaida“ muzikinė švytuoklė.

Spalio 21–29 d. – Šiuolaikinio meno centre, Kongresų rūmuose, „Me- nų spaustuvėje“ ir Nacionalinėje fil- harmonijoje geriausiai Lietuvos ir užsienio atlikėjai, simfoniniai or- kestrai, ansambliai, solistai pateiks 10 intriguojančių programų. Lietu- vos publikai būne pirmą kartą bus išsamiai supažindinta su kompozi- toriaus ir architekto Iannio Xenakio (1922–2001) kūryba. Tradiciškai „Gaidoje“ atliekama ypač daug naujous lietuviškos muzikos (nu- skambės 14 kūriniai, iš kurių 12 – pasaulinės premjeros). Programoje taip pat bus ir keletas paskyrimų M.K. Čiurlionui jo 100-ujų mirties metinių proga.

Vokietijos naujosios muzikos sce- nai „Gaidoje“ astovaus bene ge- riausias Berlyno naujosios muzikos ansamblis „Kammerensemble Neue Musik Berlin“. Jis spalio 27 d. ŠMC pristatys „maksimalistinės“ muzikos programą: greta Xenakio ir Helmu- to Lachenmanno opusu – „maksi- malistiniu“ keliu drąsiai žengiantio Mariaus Baranausko kūrinio „Tra- pecija“ premjerą.

Spalio 28 d. kolektivas iš Prancūzijos „Ensemble 2e2m“ pateiks jaunų prancūzų muzikos programą (praturtintą ir vienu Xenakio kūri- niu), kurioje taip pat nuskambės šių metų „Tarptautinėje kompozitorų tribūnoje“ (International Rostrum of Composers) nugalėjusio Francesco Filidei kūrinys.

Audiovizualinį elektroakustinį performatans „Elektros lempučių muzika“ spalio 26 d. ŠMC surengs garso ir vizualiųjų sričių menininkas Michaelis Vorfeldas (Vokietija).

Aitidarymo koncertui spalio 21 d. Kongresų rūmuose Valstybinis sim- foninis orkestras rengia reprezen- tatyvią lietuviškos muzikos progra-

Pasaulis pagal Mazūrą

„Jūratė ir Kastautas“ teatre „Lélė“

Konstantinas Borkovskis

Spalio 16 d. vakarą Vilniaus teatro „Lélė“ scenoje susispiešė žiūrovų būrelis stebėjo toje pačioje erdvėje rodomą lėlių ir plastikos vyksmą „Jūratė ir Kastautas“ – bendrą poetės Daivos Čepauskaitės, lėlininko Vitalijaus Mazūro, kompozitoriaus Fausto Latėno ir penkių „Lélės“ teatro aktorių kūrinį.

Vilniaus teatro „Lélė“ menas pagal nuo seno galiojančią nerašytą ir sunkiai paaškinamą tradiciją gyvuoja bendro teatrinio vyksmo pakraštuose arba net už jo ribų, bet nuolat kūrybiškai atakuoją jį atstumusio „tikro“ teatro pasaulį netikėtomis formomis ir provokuojančiu turiniu. Ir visuomet šie „akibrokštai“ susiję su Vitalijumi Mazūru. Taip atsitiko ir šysk. Nepaisydamas metų naštos, Vitalijus Mazūras su pavydėtina aistra iš energija ēmėsi etapinio savo darbo, pirmą kartą atspries tašku pasirinkęs visiems žinoma, bet sceniškai nepopulariai legendą apie Jūratę ir Kastytį.

Mazūras yra menininkas, kurio menas, anot kito iškilus lėlininko Rimo Driežio, yra suvokiamas visų pirma jo paties kūrybos kontekste. Bet Mazūras tą savo kontekstą yra išplėtes itin plačiai, jo kūryba visuomet turi akivaizdžiai vidinę logiką ir prasmiņę evoliuciją. Tad kiekvienas jo naujas darbas yra reikšmingas mūsų kultūros įvykis.

Pjesės bendraautorė (drauge su Mazūru) kaunietė poëtė Daiva Čepauskaitė po premjeros buvo akivaizdžiai šokiuota, ir visai be reikalo. Nors jos teksto scenoje nuskambėjo vos keli sakiniai, visa spektaklio kompozicija (1 d. „Aušrėnų moteris“; 2 d. „Gintaro pirklys“; 3 d. „Žuvėdas“; 4 d. „Belaisvis“; 5 d. „Motina“; 6 d. „Kastauto vaikystė“, 7 d. „Svajonė“; 8 d. „Nusivylimai“) atspindi tą turiningą ir imili Mazūro ir poetės kūrybinį bendradarbiavimą.

Daugiausia energijos, vaizduotės ir patirties Mazūras išeikovo istorijos ižanginei daliai, kuri, kaip jam dažnai nutinka, samoningai ištesta ir detalizuota. Bet šysk priešistorei skirti net penki iš aš-

tuonių sceninio pasakojimo epizodus. Mazūras nesiekią perpasakoti legendos siužetą; jis kuria istoriją „nuo kiaušinio“, nuo istorijos priesistorės, kaip jis tai suprantą. Jis kuria savią Pasaulio sukūrimo versiją ir tik jam pavalžių plastinio teatro būdu – savajį teatrinių kosmosą; nuo plastinio ir pasaulėjautos chaos link absolūciós harmonijos ilgesio ir neįsvengiamos praradimo skausmo prie tos harmonijos prisilietus.

Iš pirmųjų spektaklio „Jūratė ir Kastautas“ akimirkų taip ir matyti, kaip ant tvirtai suręsto žaginio kadaise užsiropdavo basakojai vaikai drauge su Vitalijumi, vartailojosi, tauzydavo nickus, žiurėdami į horizontą, gaudydamai vėja, nuo jūros pusės atskrejantį jūržolių kvapą, ir nemumaldomą laisvęs nuojudautą, kai, regis, matai kitą žemės rutulio pusę, kur tavęs laukia tikras gyvenimas...

Viršuje kabo įdubęs pilkšvai žydras, iš vidaus blaustai pašvietas audinys kaip amžinai apsinuaukęs tėviškés dangus, jis slegia ir dengia. Žaginio apačioje pritaityta sena gelda žydrai dažytu vidumi ir bus ta Jūratės ir Kastyčio „jūra“.

I žaginį įmontuota ilga lenta parverčia šią konstrukciją lyg ir „stalo teatru“. Etnografinį siluetą išsaugusi buvusi Povilo Mataičio „Klojimo teatro“ žvaigždė aktorė Olga Pocevičiūtė išpilsto garuojančių skysti iš blizgančio virdulio į išrikuotus ant lentos baltus puodelius, ir iš jų kyla garas, kaip prie ežero ar upės išsirikiavusiose pirtelėse, paskendusiose pavakario ar rytmėčio rūkuose (kas pasakė, kad metaforinis teatras mirė?).

Paskui aktorė išdalija garuojančią arbatačiai pat susėdusiems žiūrovams, taip siuždamas mums tą ypatingą sielos ir širdies poslinkį, kuris nuginkluoja apsauginį skepsi. Tarsi teatras tuo gestu sakyti: „Čia ne viskas bus tobula, bet viskas bus tikra ir nuoširdu, ir skirta tik tau“.

Ir išties ne viskas čia buvo tobula. Išsituėsusioje improvizaciniėje ižangoje akivaizdžiai atsispindėjo paruošiamasis repeticijų procesas,

Motinos lėlė iš Vilniaus teatro „Lélė“ spektaklio „Jūratė ir Kastautas“

skambėjo daug nereikalingų žodžių, o ten, kur derėjo šnekėti, buvo bendrauta gestų kalba.

Žiūrovams iš už nugarų su daina pasirodės šukšlininkas su vežimėliu švaito šukšles, tarp jų ir gintaro gabalus. Gintaras – tai jūros šukšlės, kažkada yra sakęs Mazūras. Aušrėnų moterys – plokščios dvimatės kudakuojančios „vištėlės“, savo buataoriškus lėliškus „nuogumus“ prausia galdoje. Gintaro pirklys, sumontuotas iš natūralistinių kūno detalių, kiaurasamčiu graibsto „gintarus“ iš geldos, tarsi koldūnus iš sultinio. Skambant „Lili Marlen“, blizgančiais kotas u sapadoriai atrodančiais antgaliais apsiginklavusi aktorių „armija“ surengia murgančių propelerių košmarą, degančio laikraščio ugnynę pradingsta vytelių pirkel. Atėjūnas „Žuvėdas“, Belaisvis, Motina – visi šie lėliški personažai fantasmagoriški, hiperetrofutai natūralistiški ir atlieka pačias netikėčiausias šokiruojančias funkcijas, nes taip jos sugalvotos Mazūro, taip jo sukonstruotos, taip jos gyvena scenoje – šokiruojančios, atgijusios ir unikalios. Kiekviena – plastinio meno šedevras.

Čia derėtų prisiminti olando Duda Paivos spektaklį „Išpera“, rodytą ši pavasarį Kauno plastinio teatro „Skrajojančiame festivalyje“. Tai buvo puikus, novatoriškas šiuolaičio šokio ir plastikos spektaklis su

natūralistinėmis šokiruojančiomis lėlėmis-manekenais. Mazūras, be abejonių, ši spektaklį matė, išsiminė, ir gerokai juo pasinaudojo. Tačiau tai nėra nei nusikaltimas, nei nuodėmė. Mazūras „vagia“ ne pirmasyk, ir daro tai taip pat puikiai, kaip kadaise didysis Michelangelo, „vogdamas“ iš didžiojo Leonardo. Mazūras viską perdaro savaip, ivelka į savo kūrybą, ir per perdyrtą formą pagimdo naują turinį.

Kaip ir Duda Paivos spektaklyje, Mazūro „Jūratėje ir Kastaute“ yra ir natūralistinė lėliško „gimdymo“ scena: Motinėlė pagimdo Kastautą. Bet visai tai sugalvota, pagaminta, atlikta ir veikia taip hiperetrofutai ir fantasmagoriškai, kad nebelieka jokio natūralizmo; nuo šoko ir juoko svaigsta galva.

Mazūras, iškūnydamas lėlių teatre tai, ko teatro scenoje šiaip jau neįmanoma įsivaizduoti, hiperetrofutai natūralistinė drastiškumą tiek, kad jis netenka būtinio natūralizmo ir tampa karnaliniu vyksmu.

Kaip kiekvieno didelio menininko, priartėjusio prie kūrybinio kelio pabaigos, jo darbe yra ir autoreminiscencijų, ir ironijos, ir neįsvengiamomo testamentiškumo. Per spektaklio aptarimą Mazūro kūrybos tyrinėtoja Audronė Girdžiauskaite pasakė, kad šiame Mazūro spektaklyje yra keli spektakliai ir kad jis remiasi ankstesne savo patirtimi. Pridurčiau, kad beveik kiekviename spektaklio „Jūratė ir Kastautas“ epizode ir kiekvienoje lėlėje galima įžvelgti įvairiausią reminiscenciją. Juk Mazūras savo rankomis sukurė tūkstančius lėlių, kurių kiekviena unikali ir kiekvienoje slypi kažkokis naujas teatras, bet kiekvienas yra Mazūro teatras.

Beje, vienas iš stipresnių antrojo lygio spektaklio išpūdžių, kad spektaklyje dalyvavusiems jauniems aktoriams – Karoliui Algimantui Butveldui, Šarūnui Dateniui, Editai Zėčiutei, Dainiui Taručiui, Imantui Precui – Mazūras jau spėjo pertekerti savo plastinio teatro esmę – unikalų aktoriaus santykį su jo rankomis valdomu sceniniu objektu (tyčia nevartojo termino „lėlė“); t.y. tikro menininko bendravimą su jo ran-

komis atgaivintu meno kūriniu.

...Iš viso to lėliškų nešvankybų šėlsmo ir mitinio bei istorinio chaoso gimsta blyškus mutantėlis Tautas (nes gimė iš tautos). Kitu du mutantėliai tyčiojasi iš jo: „Kas? – Tautas!“ Taip jis tampa Kastautu (arba Kastyčiu). Bet šis mutantėlis truputį kitoks: iš kiro plunksnos, pajūrio smėlio ir kriaulkės jis susikuria pirmąjį savojonės laivel...

Kiek „jūros bangų“ yra sukūrės Mazūras savo spektakliuose? „Žemės dukroje“ (1982) tai buvo sunki raudona visa šluojanti burė, grėsmingai plazdanti virš galvų. „Eglėje žalčių karalienėje“ (2007) – tai juodo plastiko, tarsi sukrešėjusio krauju „cunamis“. O čia – jūros bangos sumanytos tarsi drobių, tarsi tinklų bangujančios juostos, taškančios mums į veidus osiančios jūros dulksnų...

Laikydamas rankose Jūratės beplaukį, tarsi su „ateivės“ galva, manekeną, aktorius Imantas Precas (vaidinantis Kastautą „gvai“, be lėlės) atlieka unikalų jo paties ir jo valdomos undinės bendravimo ir aistros dialogą. Jis tai daro taip parastai ir jaunatviškai lengvai, kad nė akimirkai nesubėjoji to reginio „dialogiškumu“. Panašaus lygio ir žanro scenos minėtame „Skrajojančiame festivalyje“ buvo atliekamos ne kartą, ir įvairiu meistrystės lygiu. Imanto Preco atliktas lyrinis plastinis dialogas, vainikuojantis spektaklį „Jūratė ir Kastautas“, minėtame festivalyje tikrai sukelę publikos furorą.

Daug kas atperka kompozicinį šio spektaklio netobulumą. Net jei pasekume vieno personažo, Motinos lėlės, prasmiņę evoliuciją – kaip ji pradeda judeti, kokias funkcijas atlieka, kaip atsiskleidžia, kaip pasikeičia senatvėje (lėliškas „dublis“) ir galiausiai kaip surukta šios motinystės senatvėje įkūnijančios lėlės ranka – iš smulkiausiu tekintu „falogą“, – negalėtume nepripažinti, kad regime tikrai unikalią kūrybą. „Mano profesija – Mazūras“, – sako menininkas, ir nekyla abejonių dėl jo teisės tai teigti.

Kronika

„Mokausi iš kino“ diskusijos prasidėjo

Kad moksleiviai aktyviai kalba apie matytus filmus, jei paliečiami jų amžui svarbūs klausimai, rodo pirmosios projekto mokykloms „Mokausi iš kino“ diskusijos Panevėžyje. Rugpjūto pabaigoje Panevėžio kino centre „Garsas“ prasidėjusios diskusijos nuo šio penktadienio vyks ir sostinės „Skalvijos“ kino centre, o nuo lapkričio – kino centre „Pasaika“. Kitų metų pradžioje tokie pokalbiai bus rengiami Kaune bei kituose šalies regionuose.

Pasak „Mokausi iš kino“ rengėjų, diskusijos po filmų yra svarbi projekto dalis, skirta paskatinti ne tik žiūreti

filmus, bet ir juos analizuoti, aptarti su bendraminčiais, laisvai formuluočius mintis ir reikšti savo nuomonę. Jų metu nagrinėjamos moksleiviams aktualios temos – problemiški santykiai su bendraamžiais ir šeimos nariais, patyčios bei smurtas, galimybė rinktis ir ieškoti išeicių.

Nemokamas diskusijas apie filmus Vilniaus ir Panevėžio pedagogai gali užsišakyti iš anksto, reikia tik išsirinkti dominantį filmą iš „Mokausi iš kino“ repertuaro. Diskusijas ves profesionalūs moderatoriai, jie naudojasi specialiai išleista metodine medžiaga.

Šios diskusijos pasiteisina, nes vaikai gauna žinių apie filmo stilium, mokosi analizuoti aplinką, pažinti pasauly ir save. Jie nori kalbėti apie

jiems rūpimus dalykus – meilę, draugystę. Sudėtingiausia yra išlaikyti 5–7 klasų vaikų dėmesį, ypač tų, kurie hiperaktivūs ir vos išsėdi per seansą. Vyresnių klasų moksleivių diskusijose dalyvauja noriai – jie atvirai kalba, nebijo pasakyti kažką ne taip ar „apsikvalinti“, – sako psychologė Danutė Bagdonienė, vedanti diskusijas Panevėžio kino centre „Garsas“.

Pedagogai gali rinktis iš 28 „Mokausi iš kino“ moksleiviams rekomenduojamų filmų, pritaikytų juo amžiaus grupėi. Šiuo metu tarp Aukštaitijos mokyklų, dalyvaujančių „Mokausi iš kino“ projekte, populiariausiai filmai yra „Sutrikęs Maksas“ (rež. Lotte Svendsen, 2008) ir „Akvariumas“ (rež. Andrea Arnold,

2009). Tai – istorijos apie paauglius.

„Pasirinkome „Sutrikęs Maksą“, nes tai pasakojimas apie dyvlikos metų berniuką, tokio pat amžiaus, kaip ir mano septintokai. Didesnę klasę dalį sudaro berniukai, todėl jie labai gerai suprato Maksą, susidurus su taip pačiais meilės ir draugystės pasirinkimais“, – sako psichologė Birutė Sirtautienė, Panevėžio „Verdenės“ pagrindinės mokyklos dalykė mokytoja.

Šiuo metu Panevėžio „Garse“ diskusijas po filmų dažniausiai užsako socialiniai mokyklų darbuotojai, taip pat psichologai, etikos ir pradinių klasų mokytojai. Per „Mokausi iš kino“ seansus pedagogams nemožmai dalijama specialiai kiekvienam filmui parengta metodinė me-

džiaga. Jų pedagogai raginami prietaikyti savarankiškam filmų aptarimui klasėje. Siekiama, kad pokalbiai apie kiną taptų klasės tradicija ir vyktų ne tik po „Mokausi iš kino“ peržiūrų kino teatre.

Projektą „Mokausi iš kino“ visoje Lietuvoje įgyvendina didelę patirtį kino edukacijos srityje turinčios organizacijos. Jų inicijavo „Skalvijos“ kino centras, kartu rengia ir įgyvendina kino teatras „Pasaka“, kino kompanija „Čiobreliai“, kino centras „Garsas“, VšĮ „Visos mūzos“ ir VšĮ „Kultūrinių projektų centras“.

Daugiau informacijos apie projekto pateikiamą svetainę www.mokausiiskino.lt

RENGĖJŲ INF.

„Nenoriu kopijuoti savęs“

Pokalbis su režisieriumi Béla Tarru

I Tarptautinį Kauno kino festivalį vengrų kino režisierius Béla Tarras atvyko priprasti savo naujausiai filmo „Turino arklys“. Jis taip pat surengė kino dirbtuves ir dalyvavo Vytauto Didžiojo universiteto galerijoje „101“ vykusioje diskusijoje, kurios tema „Zmogus priešais kamerą: ilgas planas“. Pokalbi vedė Lukas Brašiškis.

Klausimas, kaip filmuoti žmogų, svarbus visiems kino kūrėjams, todėl pasirinkau šią temą kaip estetinį ir etinį diskusijos atspirties tašką.

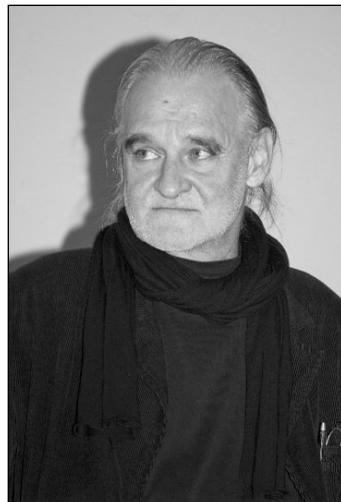
Apie kino kūrimą apskritai negali būti diskutuojama. Kino kūrimas yra praktinė veikla. Aišku, režisierius turi savo požiūrių, jis nori pasidalinti su žiūrovais savo jausmai, nuomone, reakcija į pasaulį. Bet ne daugiau. Negalima pamiršti praktinės kino kūrimo pusės. Reikia turėti pinigų, suformuoti komandą, atrinkti aktorius, rasti filmavimo vieta, pagaliau sukurti situaciją... Trumpai tariant, norėdamas sukurti filmą turi dirbti. Aišku, dirbant būtina išsaugoti jautrumą ir nepamiršti atsakomybės už savo žodžius ir veiksmus.

Jums paminėjus atsakomybę už savo žodžius, prisiminiau, jog prieš pradėdamas kurti filmus norėjote būti filosofas. Kaip tapote kino kūréju?

Viskas buvo labai paprasta. Sulaukęs šešiolikos, tikrai norėjau tapti filosofu, tad, laimei ar nelaimei, kiek vėliau prisiliečiau prie kino kameros ir tai pakeitė mano gyvenimo kryptį. Būdamas dviešiškint dvejų sulūriaus pirmajį pilno metražo filmą („Šeimos lizdas“, 1977, – red. past.) ir jau nebebuvo kelio atgal. Gyvenimas nesugrąžinamai pasikeitė. Nebegalėjau lankytis universiteto, iji manęs nebepriemė. Tuometinėje Vengrijoje buvau tarytum balta varna. Ir dabar vis dar esu balta varna...

Jūsų kūrybinis bražas ilgainiui keitėsi...

Amerikiečių kino kritikas Jonathanas Rosenbaumas pirmasis pabandė skirstyti mano kūrybinį gyvenimą. Tai neįmanoma. Ar galite išsiaižduoti, kad vakar vakare nuėjau miegoti būdamas vienoks, o padubės šyrt jau tapau kitoks? Skirtingų laikotarpų ieškojimas mano kūryboje neturi nieko bendro su realybe. Jau pirmame filme „Šeimos lizdas“ galite pamatyti ilgus monologus, ilgai trunkančius stambius planus, tą patį socialinį jautrumą, kurio nepradarau iki savo kino karjeros pabaigos. Skirtumai mano filmuose atsiranda tik todėl, kad kurdamas naują filmą visada apmąstau prieš tai būvusį. Sukūrės pirmuosius filmus supratau, kad buvau neteisus problemų ieškodamas sociali-

Béla Tarr

niamę lygmenyje, kad jos glūdi giliau. Todėl vėlesniuose filmuose pradėjau ieškoti kažko gilesnio, ir taip keitėsi mano filmų stilus. Pasutiniame mano filme galite aiškiai matyti, kad ciklas užsidarė. Palyginė „Šeimos lizdą“ ir „Turino arkli“ pamatysite nemažai panašumą.

Nenorėjau skirstyti Jūsų kūrybos į atskirus etapus, tačiau, kaip ir pats sakote, filmuose pastebėjau ilgainiui atsirandančių skirtumų. Piramame filme dirbote su neprofesionaliais aktoriais, ir filmavimo stilus dar visiškai kitoks.

Geriau pasakysiu, kas, mano manymu, nesikeičia. Neskaičia tai,

kad vis dar turiu tą patį socialinį jautrumą, vis dar jaučiu žmonėms ypatingus jausmus. Galiu patikinti, kad negalima sukurti filmo neįsijaučiant, neužmezgant santykį su žmonėmis. Mano mąstymo ir darbo būdas nesikeičia. Tiesą sakant, ar aktorius profesionalus, ar ne, man nelabai rūpi. Per aktorių atranką visada stengiuosi išsklausyti į tai, ką pretendantas man sako, stebiu, koks jis žmogus. Tai svarbiausia. Filmuodamas dažniausiai pamirštu, koks yra filmo personažas, nes dirbu su konkretiu žmogumi ir turiu išžūrėti ir išsklausyti į jo, bet ne į personažo balsą bei akis. Filme norime parodyti tikrą gyvenimą. Neapkenčiu, kai kažką prikuriame, užuot išsklausę į gyvenimo logiką. Tuomet viskas tampa dirbtina ir netikra. Todėl nenoriu ir niekada norėjau pasakoti kvailų pasakų.

Dėmesys žmogui Jūsų filmuose akivaizdus, kartais atrodo, kad labiau priartėjate prie žmogaus kasdienybės nei dokumentinių filmų režisieriai... Ar skirtis tarp dokumentinio ir vaidybiniu kino egzistuoja?

Kaip tik vakar autobusų stotyje su draugu apie tai kalbėjomės. Žinote, atėjės su kino kamera, aikimirkniu pakeiti situaciją. Be kameros esame tik dviese, o atsiradus kamerali mūsų jau trys, todėl viskas keičiasi. Nemégstu, kai filmas vadinas dokumentiniu. Skiriasi tik filmų stilias. Vadinamoji dokumentika kuriama už mažesnius pinigus, turint mažiau žvaigždžių ir mažiau galios. Man kino dokumentika tē-

ra biudžeto prasme skurdžiausių filmų rūšis, bet ne daugiau. Žinote, pinigai kine yra visada šalia, nes kiekviena filmo minutė kainuoja begalę pinigų. Deja, šis sušiktas menas kainuoja daug pinigų. Vienas juostos metras kainuoja tiek ir tiek eurų, priklausomai nuo to, kaip susiderėsi. Tik vienas metras! Jis aikimirkniu nufilmuojamas. O vėliau juostą reikia ryškinti...

Bet nepaisant kino meno brangumo ir jo kūrimui būtinų techninių sąlygų, Jūs kuriate filmus, užuot pasirinkęs rašymą ar tapybą. Kodėl?

Nežinau, kodėl taip padariau. Nežinau... Kartais manau, kad filmų kūrimas yra kaip narkotikas. Vieną kartą pradėjės, nebegali sustoti. Iškart tampi priklausomas. Man patinka kurti kiną. Ateini į tuščią kambarį ir ten sukuri kažką, ko iki tol nėra buvę.

Bet minėjote, kad Jums svarbu išlaikyti pagarbą realybei priešais kino kamerą, žmonėms, kuriuos filmuojate...

Nepamirškime, kad yra vargšas žmogus priešais kamerą ir yra žmogus už kameros. Mūsų, žmonių už kameros, atsakomybė labai paprassta – turime gerbti žmonės priešais kamerą, negalime iš jų tyčiotis. Negalime jų teisti.

Ar galėtumėt patarti, kaip išsaugoti minėtą pagarbą?

Tai tegali ateiti tik iš vidaus. Kurti filmo negalima išmokti. Kartas kino kūrėjas viską daro intuityviai. Žinote, filmo kūrimas kartais susideda iš daugybės mažų gudrybių, bet kūrėjui dera žinoti, kur turi sustoti.

Daugeliui Jūsų filmų būdingi ilgi planai. Kaip suvoki ateitys tarp ilgo plano naudojimo ir požiūrio į aplinką? Ar galima sakyti, kad ilgo plano estetika pasiekiamai pagarba aplinkai, vaizdinio atvirumas?

Sakyčiau, kad filmavimo stilialus pasirinkimas gali būti palygintas su maisto gaminimu. Gamindamas patiekalą aplink turi visko: mėsos, prieskonį, druskos, daržovę, bulvių... Turi daug ingredientų ir tuo mete reikia nuspręsti, ką dėti į puodą. Kartais nori ilgai virti, kartais – gaminti greitai. Tai priklauso nuo to, kaip jautiesi. Be to, niekad ne-

pagaminsi to paties, net tas pats patiekalas kaskart bus kitoks. Todėl manau, kad ilgo plano naudojimas susijęs su intuicija. Aišku, žinau, kodėl pasirenku filmuoti sceną būtent ilgais planais. Pavyzdžiu, ilgas planas gali sukurti specifinę įtampą, nes filmuojant be pertraukos varšai aktoriai negali išvengti tam tikrų situacijų. Dažniausiai filmuojant aktorius paprašomas kažką suvaidinti, tai nufilmuojama ir tada filmavimas stabdomas. Vėliau filmuoja mas priešpriešinis planas su kitu aktoriu ir vėl stabdoma. Galiausiai visa įtampa sukuriama ant montažinio stalo. Jei ir tada įtampos neuztenka, skambinama muzikantams ir kuriamas attinkamas garso takelis. Štai kā amerikiečiai vadina dramatišku kinu. Tačiau filmuodamas ilgą penkių ar šešių minučių trukmės planą negali atitrūkti nuo realios, labai žmogiškos situacijos, negali žaisti, turi iš tikrujų būti ten, kur filmuojama. Tai viena priežasčių, kodėl mėgstu ilgus planus. Jie taip pat leidžia kitaip pertekti erdvę, galiausiai ilgas planas susijęs su laiko pertekimiu, o tai kine ypač svarbu. Vis dėlto filmo tempo pasirinkimas priklauso nuo kūrėjo intuicijos. Tai labai paprasta, bet negaliu paaškininti, kaip tai darau, nes tai jaučiu. Nėra vieno recepto, kaip nufilmuoti ilgą planą. Tai pabrėžiu ir savo studentams. Kiekvienas turi filmuoti taip, kaip jaučia. Kiekvienas turi skirtingą stilium, skirtingą požiūrį, kultūros kontekstą ir skirtingą biudžetą.

Man susidarė įspūdis, kad ryšys tarp muzikos ir ilgo plano Jūsų filmuose ypatingas.

Kuriant kiną svarbu viskas. Ne tik vaidinantys žmonės, bet ir filmavimo vieta, kraštovaizdžiai, kurie, kaip ir aktoriai, turi savo veidus. Kiekvienas daiktas, kiekviena detalė svarbūs. Filmavimo aikštelių mes su Agnes (Agnes Hranitzky – Bélos Tarro žmona) ir filmų bendraautorė, – red. past.) visada rengiame patys, profesionalų niekada nesamdomė, nes žinome, kad turime būti atidūs kiekvienai detalei. Muzika mano filmuose yra vienos personažų. Ji turi savo būti. Privalau pažinti vieną pagrindinių savo filmo personažų, todėl sukurti muziką Mihaly (Mihaly Vigas – visų Tarro filmų kompozitorė).

rius, – red. past.) visada prašau dar neprasidejus filmavimui. Pirmą kartą mums dirbant kartu padariau kladą – nuvykau į garso įrašų studiją ir sėdėjau kartu su juo. Po ten praleistos valandos supratau, kad trukdau muzikantams ir kompozitoriui, kuris aiškiai išsivaizduoja, kaip muzika turi skambėti. Nuo tada jis man atneša sukurtą muziką, mes jos paklausome ir nutariame, kas tinka, o kas ne.

Galiu spėti, kad Jums būtina turėti komandą, kuria galėtumėte visiškai pasitiketi.

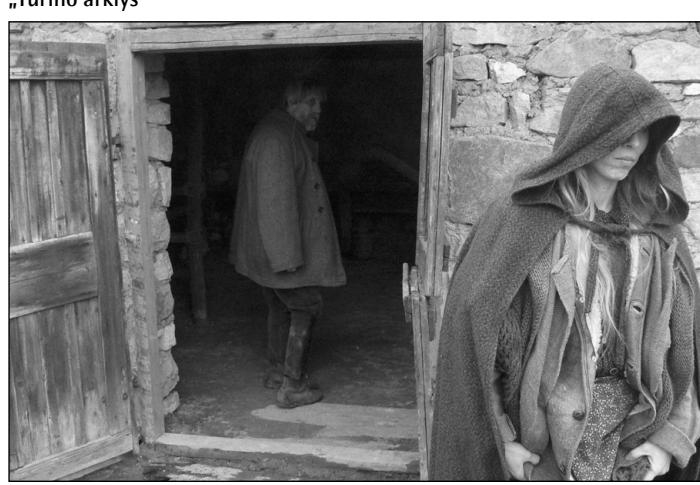
Žinoma. Man padeda daug žmonių: Mihaly, László Krasznahorkai (vengrų rašytojas, kurio kūriniai taip Tarro filmų atspirtimi, – red. past.), Agnes... Tai – kūrybinės grupės pagrindas. Visiškai pasitikiu savo grupėje. Nors aš pats sprendžiu, kokia bus kiekvieno kadro kompozicija, kaip judės kamera (ir dažnai šiuo požiūriu būnu labai autokratiskas), bet filmuoja operatorius ir tik jis kiekvienoje situacijoje gali būti šiek tiek greitesnis arba šiek tiek lėtesnis, ir taip keisti kadro (pavyzdžiu, aktoriaus veido) pojūtį. Todėl operatorius darbas be galio svarbus. Su vežimėlio stūmėju („dolly guy“), kurio užduotis – užtikrinti kameros judėjimą, kartu dirbame daugiau nei 26 metus, todėl jis puikiai žino, ką noriu ir ką mėgstu. Nekenčiu filmavimo aikštelię aiškinti, ką daryti. Pataikinu pagrindinius veiksmus, kuriuos noriu matyti atliktus, ir to užtenka.

Skamba taip, lyg tai būtų labai paprasta...

Taip ir yra. Reikia pasitiketi žmonėmis. Grįžtant prie klausimo apie ilgą planą, turiu pasakyti, kad bet kokią planą filmuojant galima stabdyti bet kurioje vietoje. Pavyzdžiu, nufilmavus stambų planą, galima filmuoti vidutinį, tada vėl filmuoti stambų planą, tada kamera gali pradėti judėti atverdama kitą erdvę ir taip toliau. Tačiau vienamano ilgame plane yra daug skirtinguų planų. Dar 7-ojo dešimtmecio pradžioje Jeanas-Lucas Godard'as yra pasakęs, kad tikras režisierius montuoja kamerą, o ne ant montažinio stalo. Ir aš esu tas vienintelis juo patikęs kvailys, nes Godard'as pats to nedarė (*juokiasi*).

Svarbią vietą Jūsų filmuose užima švenčių ir ypač šokių scenos, nufilmuotas naudojant ilgo plano estetiką. Jose dažnai įvyksta personažų liūžiai. Ar ne paradoksalu, kad situacijoje, kurios turėtų asocijuotis su laime ir džiaugsmu, atsiskleidžia personažų liūdesys ar beviltiškumas? Ar tokios situacijos padeda iš aktorių išgauti tikrumo jausmą?

Gana aiškiai tai apibūdinote. Šiomis scenomis norime parodyti žmonių pasirinkimą. Džiaugsmas, kurį gyvenime pasirenkame, pasako la-

„Turino arklys“

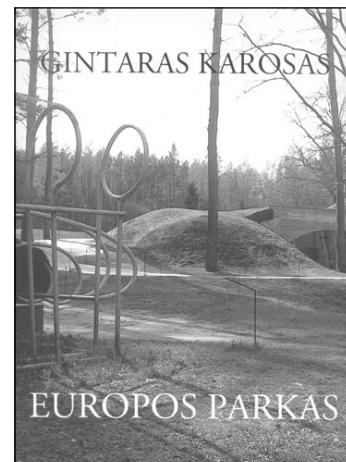
Istorija fotografijoje

Europos parkui – 20 metų

Laima Kreivytė

Rašyti apie Europos parką, net ir dvidešimtmečio proga, nėra paprastas dalykas. Jau tiek kartų kalbėta, diskutuota apie skulptūras, erdvės formavimą, naujas idėjas, kad prasmingiau atrodo patylėti. Tačiau net ir iškalbinga tyla gali siusti prieštarungus pranešimus – tylima, nes atėmė žadą, ar todėl, kad nesinori kritikuoti? O gal viskas gerai, tad kam tuščiai burną aušinti? Vis dėlto kultūros procesams diskusija būtina, o Europos parkas, net ir užimdamas išskirtinę vietą tarp muziejų po atviru dangumi, retai susaukia kritikos dėmesio.

Jubiliejai paprastai tampa pretekstu apibendrinti nuveiktus darbus. Pasigirti tikrai yra kuo: parke eksponuojamos išpūdingos Magdalenos Abakanowicz, Sol LeWitt, Dennis Oppenheim skulptūros, puikiai į aplinką jauge Tei Kobayashi ir Beverly Pepper specifinės vietas kūrinių. Yra čia ir lietuvių autorų Artūro Railos, Elenos Urbaitis, Adomo Jacobovskio, Egilės Kuckaitės, Vytauto Kašubos, Broniaus Vyšniausko, Sauliaus Vaitiekūno, Igno Šimelio, Tado Gutausko, Evaldo Pauzoso, Mindaugo Tendziagolskio, Mariaus Zavadskio, Aloyzo Smilingio, Vlado Kančiausko, Liogino Virbicko darbus bei specialiai parkui sukurtos didelio mastelio Gintaro Karoso skulptūros. Be skulptūrų, parke pastatyta modernus į landšaftą įaugęs edukacijos centras, suprojektuotas parko įkūrėjo. Edukacija – vienas iš Europos parko prioritetų. Tai luidija ne tik minėtas centras ir parke rengiamos ekskursijos, ne tik dėmesys istorijai, paveldui (neseniai atkurtas Liubavo malūnas), bet ir le-

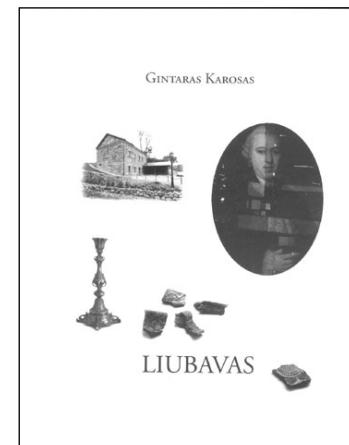
diniai. 2010 m. išleistos net dvi solidžios apimties ir geros poligrafinės kokybės Gintaro Karoso knygos: „Europos parkas“ ir „Liubavas“. Jos suteikia galimybę ne tik geriausiai susipažinti su Europos parko idėjos giminiu ir plėtra, istoriniu ir kultūriniu kontekstu, bet ir kūrybiniu Karoso biografija, kuri neatsejama nuo didžiausio jo gyvenimo projekto – muziejaus po atviru dangumi kūrimo. Liubavo malūno ir jo atstamymo istorija įdomi ne tik specialistams, jai aptarti reikyt atskiro straipsnio. Ši kartą trumpai pristatysi didžių skulptūrų parko ir jo kūrėjo istorijai skirtą leidinį.

Vartydamas monumentalų 349 puslapių albumą „Europos parkas“ suprantį, kad tai – savoje parko dvidešimtmečio paminklas. Nors didelės apimties, knyga išleista savo jėgomis (iš dalies parėmus Kultūros rėmimo fondui): fotografijos ir dizainas Gintaro Karoso, tekstas – Karoso ir Kotrynos Džilavjan, leidėjas – Europos parkas (leidykla nenurodyta). Ši albumą reikyt suvokti kaip menininko knygą, tolesnį Europos parko formavimą spaudintu pavidalu. Tai erdvės vertimas

pasakojimu, net sakme, išryškinant tam tikrus mitologinius parko atsi- radimo bruožus. Kartu tai menininko biografijos kūrimas, panašus į Henry Perruchot knygas apie impresionistų gyvenimą, kai menas susipina su asmeninėmis istorijomis, laiskais, pasakojimais, vaikystės atsiminimais. Be abejo, albumas „Europos parkas“ daugiau akcentuoja erdvės kūrimą, kai iškoma tiksliausiai skulptūrų rakurso, santykio su gamta ir kaip ji keičiasi. Parkas atskleidžiamas ne tik (ir ne tiek) kaip muziejus su solidžia kolekcija, bet pirmiausia kaip jų formuojančios asmenybės kūrybiškumo išraiška. Gintaras Karosas yra šio albumo subjektas ir objektas – jis ir kuria, ir kalba apie parko kūrimą, ir kartu pateikia savo vaizdines interpretacijas. Tai Europos parko istorija subjektyviu vidiniu žvilgsniu.

Albumas padalytas į tris skyrius: „Architektūra“, „Kraštovaizdžio menas“ ir „Skulptūra“, kur spausdinamos dažniausiai visą atvarto plotą užimančios fotografijos. Prieš jas dar yra trumpia Kotrynos Džilavjan įžanga, jos pokalbis su Gintaru Karusu „Pradžia: utopija virsta tikrove“ ir dar vienas autorės tekstas „Europos parkas – patirčių kraštovaizdis“. Albumo pabaigoje pateikiama asmenvardžių rodyklė.

Ko šioje knygoje tikrai trūksta – tai išsamios bibliografijos. Parko istorija buvo rašoma visus dvidešimt metų – daugybė autorų ir tekštų yra sudėtinė muziejaus po atviru dangumi diskurso dalis. Jei ne tik išryškintų Europos parko vietą Lietuvos ir pasauliniame kontekste, bet ir atskleistų parko formavimo dinamiką bei Gintaro Karoso kūrybinės veiklos vertinimų kaitą. Nemažiau jdo-

mi už parko vaizdų albumą būtų teks- tų apie jį knyga – pateciant visas kontroversiškas nuomonės, skeptiškus ir palankius vertinimus, politikų pasiskymus. Tada vidinį monologą papildytų žvilgsnis iš šalies, o knygos skambesys iš mono- virstų stereo-

Gintaras Karosas. Edukacijos centras. 2000 m. Pastatyta 2001–2006 m.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

bai daug. Šios scenos rodo, kaip esame laimingi. Labai mėgstu šokio scenas. Tai – gyvenimo dalis.

Michelangelo Antonioni yra sakęs, kad į filmavimo vietą jis atvykdavo anksčiau ir joje praleisdavo kelias ar daugiau valandų tiesiog stebėdamas erdvę. Koks Jūsų santykis su filmuoja erdvę?

Kartais su Agnes ir operatoriumi tam skiriame daug laiko. Sėdame į mašiną, važinėjame ir ieškome, kur filmuoti. Kai vieta pasirinkta, visuomet ten vykstu vienas ir mąstau apie erdvę bei įsivaizduoju filmą. Prieš pradedant „Žmogų iš Londono“, nuykau į Korsiką ir būsimose filmavimo vietose paleidau dvi dienas. Ten ir sugalvojau visą filmą, kadras po kadro. Pamatęs vietą, nusprendžiu, ar čia galėsiu įgyvendinti savo idėją. Priėmęs sprendimą, pradeda galvoti, kaip vieta parengti filmavimui, ir tik tada planuoju realų filmo biudžetą. Tačiau po „Žmogų iš Londono“ nuspren-

džiau, kad paskutinį savo filmą „Turino arklys“ filmuoisu ne toliau kaip 15 kilometrų nuo namų. Tiesa sa- kant, nepavyko iki galo to įgyvendinti, nes vieta, kurioje filmavome, yra 18 kilometrų nuo mano namų. Tai tiesiog tuščias slėnis. Jis mums patiko, nes ten galima jausti gamtos ritmą. Bet reikėjo pastatyti namą, nes slėnyje jo nebuvu. Norėjome senoviško namo iš akmenų ir medžio, tad teko ieškoti senų darbininkų, kurie prisimintų, kaip statomi tokie namai. Kai statėme namą, jau žinojau, kaip judės kamera, ir konkretiai įsivaizdavau, kur turi stovėti merginos, tévo lovos, kur stalas, ir kaip tarp jų judės kamera. Viską puikiai įsivaizdavau, todėl namas buvo statomas pagal mano instrukcijas.

Ar tiesa, kad filmuodamas Jūs nesivadovaujate scenarijumi?

Kam reikalingas scenarius, kai galvoje visą filmą žinau pakadriu? Scenarius man tikrai nėra reikalini- gas, nors, tiesą sakant, kartais filmuodami naudojame scenarijus užrašytus dialogus, bet tai, ką mes darėme savo filmuose, skiriasi nuo

Ar sutinkate, kad taip laužote scenarijumi, kaip filmo pagrindu, besiremiančias kino kūrimo taisykles?

Kokias taisykles? Šios taisykles nėra skirtos kino kūrimui, jos skirtos bankams ir produseriams. Prodiuseriai neturi fantazijos, todėl jie negali patikėti filmu. Jie nori būti saugūs ir apgaulingai įsivaizduoja, kad turėdami rankose scenarijų jau yra saugūs. Be jokios abejonės, jie nėra saugūs! Kai pats prodiuserius filmą, niekad neskaitau scenarijų. Kalbuosi su režisieriumi, prašau pa- pasakoti apie pagrindinę situaciją, apie tai, kas filme turi nutikti, pa- prašau parodyti priės tai kurtus darbus. Jei suprantu kūrėjo įsivaizdavimą, jam galiu padėti, paremti, bet jei jo neužciu, iškart pasiūlau iš- koti kitų prodiuserių.

Jūs filmuose kamera žvelgia į pasaulį pagrindinius personažus dažnai palikdama už kadro. Koks personažo vaidmuo konstruojant filmą pasakojimą?

Jei filmas kuriamas kino rinkai, yra privalu sekti tradicinių istorijos pasakojimo būdu, bet tai, ką mes darėme savo filmuose, skiriasi nuo

įprastų, į rinką orientuotų filmų. Galima sakyti, kad mūsų filmų kūrimo logika yra panaši, mes taip pat montuojame veiksmą ir tam tikrą informaciją, tačiau klausimas, ką mes laikome informaciją? Holivude ir kino gamyboje informacija laikoma tik žmogaus istorija, tačiau mums ja gali tapti daugybė dalykų. Pavyzdžiu, „Prakeiksmo“ sienos dalis mums yra svarbi, nes jis jau kažką rodo, jis jau kažką sako. Nufilmuojame daug dalykų ir tai yra lygiavertė svarbi informacija. Kai matote šunis gatvėje, tai irgi svarbi informacija, kurią mes laikome filmo pasakojimo dalimi. Pamenu, po „Prakeiksmo“ premjeros Vengrijoje prie manės priėjo vieną baisiai nuliūdės ir supykę režisierius. Jis sakė: „Kokį mėslą čia sukūrėte, jei visa informacija telpa į 20 minučių? Kokio velnio kuriate dvieju valan- du filmu tik tam, kad parodytumėte lietu? Papasakokite istoriją, ant- traip niekad netapsite tikru kino režisieriumi!“ Aš jam atsakiau: „Nenoriu būti kino režisierius.“ Tikrai, aš niekada nenorėjau...

Paskelbėte, kad „Turino arklys“ –

paskutinis Jūsų filmas. Ar buvo sunku apsispręsti nebekurti filmų? 2007 m. rudenį spaudos konferencijoje Parýžiuje aiskiai pasakiau, kad sukursiu dar vieną ir tuomet „parduotuvė užvers duris“. Tam pasakyti didelių pastangų nereikėjo. Rizikavau tik vienu požiūriu. Jei „Turino arklio“ nebūčiai sukūrės taip tobulai, kaip norėjau, tuomet man būtu buvę ne pyragai. Jaučiau, kad paskutinį filmą sukurti bus sunku, bet, laimė, atrodo, man tai pavyko. Darbas padarytas, ciklas bai- gėsi ir daugiau nebéra priežasties savęs spausti. Nebéra jokios prie- žasties kartotis, kopijuoti savo stilium. Daugelis režisierų kopijuoją mano stilium, bet aš nematau prasmės to daryti. Būtent todėl savęs ne- vadiniu tikru kino režisieriumi. Tikras kino režisierius kurtų dar 10 ar 15 filmų. Ir jam niekas nerūpėtų, nes jam tai būtų darbas. Malonus buržua darbas. Tiesa, tik kai kuriose pasaulio dalyse, ne visur. Būtent to aš ir nenoriu. Nenoriu prarasti energijos. Nenoriu prarasti nieko, ką pasiekiau. O prarasti galima labai lengvai...

KALBĖJOSI LUKAS BRAŠIŠKIS

Kūryba kaip nedaloma visuma

ATKELTA IŠ 1 PSL.

tų formų abstrakcijos monotipijoje (XX a. 7–8-asis dešimtmečiai), skulptūrose (9–10-asis dešimtmečiai) ir tapyboje ant drobės (XXI a. 1–asis dešimtmetis). Toliau mus pasitinka parodos dalis „7–9 dešimtmečiai: tarp dviejų tiltų“. Tarp dviejų tiltų buvo Šerio dirbtuvė Užupyje, prie Vilnelės, kažkur ten, kur dabar įsikūrusi galerija „Galera“. Mano galva, šios parodos dalies teiginys tas, jog iki 9-ojo dešimtmečio vidurio Šerio visokeriopas abstraktumas buvo nuosaikesnis: monotipijoje ir tapyboje galima rasti abstrahuotų portretų ir peizažų, kaip ir parodos „loto“ pasirinktame „Vabalai ieško vandens“ (1967, kartonas, alicetus).

O skulptūros – gerokai masyvesnės, kaltos iš medžio monolito, todėl, atrodyti, turinčios sukelti visa apimančios prasmės monumentalumo išpuštį. Tačiau būtent dėl medžio monolito apribotos skulptūros formos, dėl to, kad po kalimo nenulygintas paviršius, šios skulptūros labai medžiagiškos, o medžiagiškumas visad pasuka interpretaciją tam tikra linkme, nes kažka primena. Tad nors chronologiskiausiai ilgiausias, sis etapas panėšėja į pasiruošimą tiems darbams, dėl kurių Šerio kūryba unikali ne tik Lietuvoje.

Matyt, daugiausiai kuratorės Milda Žvirblytės įžvalgumo pareikalavo parodos dalis „10 dešimtmečio pradžia: medžiagos lengvumas“. Šiek tiek priešistorės: 2010 m. Lietuvos dailininkų sajunga išleido albumą „Vytautas Šeris. Šviesos ir šešelių medžioklė“. Medinės skulptūros“ (sudarytoja Ieva Pleikenė), kurioje skulptūros fotografijos sugretintos su nesenai į dienos šviesą ištrauktais Šerio eskizais. Piešiniai ir žodiniai eskizai, kuriuose pašaliciu visai neaiškiais keliais sugretinti

Parodos „Vytautas Šeris. Retrospekyva“ vaizdas

T. KAPOČIAUS NUOTR.

posakiai ir skulptūrų eskizai – ištisiniai, horizontaliai ir vertikaliai tarpusavio santykiai, – atskleidžia bent dalį autoriaus minčių ir jų kelią iki baigto kūrinio.

Ši principą kuratorė ir pritaikė bei pakankamai sėkmingai išplėtojo šioje parodos dalyje. Judant salėje būtent taip, kaip numatyta, tai yra pagal laikrodžio rodyklę, galiama pastebeti įdomų kuratorės sprendimą: dalies pradžioje eskizas, monotipija ir skulptūra sudėti taip, kad nuosekliai parodytu, kaip metaforos iš žodžio ir linijos virsta į spalvą ir/ar tūri. Tačiau prie skulptūrų „Karūna“ ir „Vainikas“ (abi 1992, medis) ši cilius tvarka apsiverčia, dabar pirmiau pamatai skulptūrą, o tik paskui jos eskizą ir savo struktūra susijusių monotipiją. Galbūt tokis kūrinių organizacijos sprendimas atsirado dėl kitokių priežasčių, tačiau man tai pasirodė kaip detektyvinės intrigos kūrimo priemonė: iš pradžių judama nuo detalijų prie rezultato, ir tada, kelis kartus pakartojuis sistemą, išmeta-

mi nauji rezultatai, o detalės pateikiamas kaip pratybų sąsiuvinio gale esantys atsakymai. Toks pratimas išmokė mane žiūrint į Šerio skulptūrą pagalvoti apie galimą jos linijinę bei spalvinę išraišką ir tokiu praktiniu būdu giliai atmityje užfiksavo, kad Šerio kūryba yra neskaidomas fenomenas. Idomu naują igūdį pasitikrinti šios parodos dalies pabaigoje, kur eskizu, monotipiją ir skulptūrų komplektai susijungi pakankamai reliatyviais ir ne tokiais akivaizdžiais saitais.

Kitoje parodos dalyje pavadinimu „10 dešimtmečio II pusė: atvira forma“ rodomi Šerio gestinių piešiniai, apsupę jo medinę „kaligrafiją“ – jei išskirtume gesto tapybai adekvacią gesto skulptūrų kryptį, šias būtų galima įvardyti vieno subtlaus gesto skulptūrėlėmis. Piešinius Šeris kurdavo kontroliuodamas atstiktinę tekancią dažo tēkmę – vartydamas popieriaus lapą. Šie piešiniai taip pat LDS leidyklos albumo pavidalu buvo išleisti 2009 metais. Albumė greta piešinių pateikti Šerio

eileraščiai. Iš dalies tai veikia kaip japoniška kaligrafija, kurioje išskaitytu beveik nieko neįmanoma, bet XVIII a. japonas intelektualas „skaitės“ kaligrafiją, žinojo „užrašytą“ eileraštį atmintinai ir, kartodamas jį sau galvoje, mėgavosi kaligrafijos meistro sukurtą vizualizaciją. Parodoje piešiniai pateikti be eileraščių, todėl veikia kaip Zen kaligrafija, kuri atliekama ir kontempliuojama siekiant išvalyti protą. Šerio kūryba – proto išvalymas nuo prievolės interpretuoti?

Parodos dalyje „XXI a.: lyrinė abstrakcija“ iš visiškos prasminės tylos patenkame į griežtos geometrinės abstrakcijos pasauly. Tapyba ant drobės ir né vienos skulptūros – toks buvo XXI a. Vytautui Šeriui. Pats ištobulino tapybos techniką – déjo spalvą ant spalvos ir, vis nubraukdamas dažus mentele, sukurdavo daugiasluoksnį faktūrinį audinį. Dažnai si-metriskos geometrinės struktūros kompozicijos gali būti suprantamos kaip daugiasluoksnės struktūros ir tvarkos paieškos.

Tad iš atskirų parodos dalių apmästymo susideda išvada apie meno rūšimis neišskaidomą Vytauto Šerio kūrybą. Ji juda link reiškinio, kurį galima pavadinti iki *neprasmės* abstrahuota struktūra, ir taip ištraukia vizualinį grynuolį arba meninius griaučius. Vis dėlto neišku: jei norima, kad žiūrovai priciptų maždaug prie tokios išvados, kam reikalinga ta dokumentinės medžiagos salelė parodos viduryje su nufilmuotais Valentino Antanavičiaus ir Arvydo Šaltenio interviu, ištraukomis iš kino filmų, kuriuose epizodinius vaidmenis atliko Šerys, įvairi filmuota medžiaga iš dailininkų gyvenimo 8-ajame dešimtmetyje, nuotraukos iš poczijos vakaro būvusiųose Menininkų rūmuose (dab. Prezidentūra) bei Šerio portretinė kūryba. Sumanyamas atskleisti Justino Mikučio vicią ir svarbą tuometiniame menininkų pasaulyje sugretinančio Šerio išlietą jo portretą „Justis“ (1981, bronsa) ir Valentino Antanavičiaus pasakojimą apie Mikučio asmenybę įdomus, tačiau Antanavičiaus pateikiama informacija pernelyg nekonkrečia, kad susidarytų „epochos“ vaizdas. Vie-nintelė „documentinė“ medžiaga, tinkanti parodos atmosferai, mano galva, yra puikių linijinių apskloščių Šerį vaizduojančių Ričardo Povilo Vaitiekūno eskizų serija – ji dera vizualine ir prasme tyla. Žinoma, Vytauto Šerio asmenybę verta pristatyti, tačiau tai padaryti daug sėkmingiau pavyktų bent šiek tiek remiantis jo paties kūrybos ir gyvenimo principais.

Paroda veikia iki lapkričio 13 d.

Nacionalinė dailės galerija

(Konstitucijos pr. 22, Vilnius)

Dirba antradienį, trečadienį, penktadienį ir šeštadienį 12–19 val., ketvirtadienį 13–20 val., sekmadienį 12–17 val.

Atsitikimai Gucio šalyje

Dailės renginiai, skirti Czesłavo Miłoszo 100-osioms gimimo metinėms

Vidas Poškus

Šimtu procentų buvo teisus tapytojas, Nacionalinės premijos laureatas Jonas Gasiūnas, kažkam iš žiniasklaidos atstovų prisipažinės, kad Cz. Miłoszo šimtojo gimtadienio programa Palangoje vykusiame „simpoziume kūrė menininkai neprisiruoš prie Cz. Miłoszo biografijos ar jo sukurtų tekstų“. Tą patį pagalvojau vaikščiodamas po parodą „Gucio – stebuklų šalyje“ LDS Pamėnkalnio galerijoje erdvėmis (šia proga jas skaidė ne tik keli masyvūs atraminiai stulpai, bet ir juos remiantys fenerinai žmoguški gemalai) ir ieškodamas to, kas galėtų minėto simpoziumo parodą susieiti su rašytoju, Nobelio premijos laureato vardu.

Galbūt minėtus personažus ir būtų galima susiekti su Cz. Miłoszo kūryba – jo eileraščiu „Gucio zacz-

rowny“ arba poetą tiesiogiai inspiravusia Z. Urbanowskos apysaka tuo pačiu pavadinimu. „Gucio“ neturi nieko bendra su panašiai skambančiu prekiniu ženklu – tai tik dėl savo netinkamo elgesio muse paverstas berniukas, kurio metamorfozė Z. Urbanowskos kūrinyje nuspavolta moralizuojančiomis spalvomis, o neilgaiame Cz. Miłoszo eileraštyje ryškesni buitiškai psychologizuoto egzistencializmo atspalviai. Cz. Miłoszo poetinis kūrinyssiuo atveju „abstraktesnis“, todėl būtent jis, o ne Z. Urbanowska dėl bendresnio savo pobūdžio buvo pasirinktas išeities tašku bendram lietuvių ir lenkų kūrybiniam darbui smėlėtame Baltijos pajūryje.

Kyla keli klausimai: kodėl Cz. Miłoszo metinėms skirtas simpoziumas vyko Palangoje, o ne jo gimtuojuose Šatenuose? Ir kodėl inspiracijos tašku pasirinktas šis eileraš-

tis? Taip pat vienas retorinis: jeigu prie Cz. Miłoszo kūrybos ar jo asmenybės per plenerą tiesiogiai nebuvo prisirista, tai gal apskritai jo nekrejėjo paversti renginio „kabliu“?

Neatsakius į šiuos klausimus plenero darbų kolekcija lieka neaiški – kaip ir dera fantasmagoriškajai Z. Urbanowskos, o ne Cz. Miłoszo „Gucio šaliai“. Žinoma, organizuojant tarptautinį menininkų simpoziumą, svečius lengviau patraukti raudonais Saulėlydžiai ir rudeniškai tuštėjančia „basanke“, nei monotonišku Vidurio Lietuvos landšafatu. O „Gucio“ personažas tarptautinio renginio organizatoriams turbūt pasirodė ir šmaikštus, ir universalus. Pasigilinus į bendresnį kultūrinį kontekstą ir pradėjus mąstytiistoriškai arba tiesiog įtariai (o tikras ar klastojamas abipusis įtarumas, kaip rodo aktualios, ne tik lydėjo,

Justyna Kabala. Be pavadinimo. 2011 m.

bet ir lydi bendrus lietuvių ir lenkų reikalus), galime itarti, kad „Gucio šalimi“ kai kas galbūt norėjo apibrėžti ne ką kitą, o Lietuvą. Tuomet turbūt susidurtume su kelių šimtų metų stereotipais, pagal kuriuos mūsų Tėvynė užsieniečiams (nebūtinai lenkams) regėjos kažkokia kitokia (nesinori sakytis – ne-normali), pilna fantastinių būtybių ir kitokių keistenybių.

O jeigu tokį įtarimą laikytume

tiesiogine menininkų inspiracija, reikėtų pripažinti, kad didžioji dalis plenero dalyvių su jiems iškeltu uždaviniu susitvarkė labai sėkmingai. Didžiuma darbų tvinksite tvinkejimo keistenybėmis arba bent jau mieguistai somnambuliškomis būsenomis. Vienus jų inspiravo vienės, asmeninės ar kultūrinės patirtys, kitus – rudeniškas Palangos peizažas.

NUKELTA | 7 PSL.

Reportažai subjektyviai

Evaldo Janso videoreportažų paroda „Jansas TV“ Jono Meko vizualiųjų menų centre

Danutė Gambickaitė

Daugiau nei prieš mėnesį Jono Meko vizualiųjų menų centre atidaryta parodą „Jansas TV“ verta aprašyti ir parekomenduoti. Parodoje per 12 monitorių rodomi 2010–2011 m. E. Janso sukurti reportažai apie menininkus, pasakojimai iš parodų atidarymų, interviu su šiuolaikinio meno kūrėjais.

Janso TV – analogų Lietuvoje neturintis kultūros reiškinys. Nors tokiam pareiškimui nestinka patos, pagrindo tam galima rasti. Visų pirmą, iš tiesų nėra prilygstančių analogų. Antra, jei vienur ar kitur reportažų iš kultūrinės įvykių pasitaiko, jie nėra taip puikiai ir nuosekliai pagauti, artikuliuti, sutelkti ir parodyti su tam tikra emocija bei „cinkelius“.

Mąstant apie Janso TV, dėmesys pirmiausia krypssta į tai, kad reportažai visada labai aiškiai subjektyvūs, savito „jansiško stiliumi“. Ne pamiršiu, kaip vienas pažystamas Vilniaus dailės akademijos studenetas, pažiūrėjęs jau nebepamenu konkursų videofilms, konstatavo: „O,

Ekspozicijos vaizdas

ATKELTA IŠ 6 PSL.

Iš lietuvių efektinės pasirodė J. Gasiūnas (kā daro didelis formatas!). Ir beje, reikia pasakyti, jog šis tapytojas galbūt atsispypre nuo poezijos, tik ne Cz. Miłoszo, o J. Morrisono – bent jau taip susfrenuoja užrašas „The End“ jo didelės drobės viduryje. Jis, panašiai kaip ir Cz. Miłoszas, visuotinai atpažįstamą savorą universalizavo, suteikdamas jai bendrą, prie konkretių vienos ir laiko bei kultūrinio konteksto balastą nepririštą pavidalą. Taigi jo drobėje irgi smėžuoja „guciškas“ – iškreiptomis formomis ir masteliuose baugiai viliojanties – charakteris.

Iš parodoje rodomų lenku menininkų išskirčiau minimalistines Justynos Kabalos kompozicijas, kuriose „guciška“ dvasia reiškiasi pusiau geometrinėmis, pusiau abstrakčiomis formomis. Paprastai plenero sąlygomis tapymas iš natūros suteikia menamo prasmingumo. Tačiau šiam plenere tai nebūtų labai svarbu. Todėl J. Kabalos darbe išrišimas įgyjamasis pasitelkus menamą abst-

kokie jansiški. Kaip nuoroda į autorių pobūdžio judančius vaizdus veikia ir pats reiškinio pavadinimas – Janso TV. Jis išsyk paaškina, kad tai konkretaus daugelio pažystamo žmogaus gamybos, atspindintis autentišką autorius žvilgsnį aplinką. Tad koks gi tasai Janso žvilgsnis?

Pirmais į galvą dingtelėjės žodis – judrus, arba dinamiškas. Jis pasitvirtina, kai pamatai, jog dažniausiai Janso reportažai yra skirtini. Ne paslaptis, kad Jansas puikiai jaučia kamerą ir neprasčiau išmano montažo subtilybes. Tačiau dinamiški šie reportažai ne tik formaliai, bet ir idėjiskai, tematiškai. Prieš pradėdama žiūrėti naują Janso TV vaizdyną žinau, kad vienoje ar kitaip vietoje būtinai nustebiu, o nustebimas dažniausiai garantuoja gerus įspūdžius.

Antrasis Janso žvilgsnį apibūdinantis epitetas – kritiškas. Apie Janso kritiku mąsas ir sarkazmą kalbėta bei rašyta nemažai. Pavyzdžiu, mano kritikas Kęstutis Šapoka teigia: „Ankstesni jo videofilmai buvo persiskunkę tokios dažnai anekdotiškos,

nešvankios, sarkastiškos dvasios. Kalbant apie pastarųjų kelerių metų Janso „dokumentiką“ reikia pasakyti, kad kiek priblėso tiesioginis performatyvumas (prisimeinant ankstyvuosioms jo videoperformansas), tiesioginis (ne tiesmukiškas) provokavimas, bet tai nereiškia, kad išnyko esminė konceptualiai „žvilgsnio iš apacios“ linija. Janso žvilgsnis vis dar išlieka kritiškas, sarkastiškas, anekdotiškas.“

Tame pačiame tekste Šapoka pažmini dar vieną iš svarbių Janso judančių vaizdų ypatybę – „gvienimo tirčio“ fiksavimą, kuris susijęs su psichosocialine Janso pozicija. Žinoma, šie apibūdinimai taikytini labiau nereportažinei Janso kūrybos daliai, bet neblogai tinka ir šiai. Psichosocialinė Janso pozicija man visada siejosi su žvilgsnio atvirumu. Atvirumas – tai dar vienas svarbesnių Janso žvilgsnio epitetų. Žiūrint reportažus atvirumas, kitaip nei galima tikėtis, nedisonoja su kritiku, o tik išsako tam tikrą autorius poziciją jos neįteigiant, paliekant laisvę kitiems požiūriams.

Janso žvilgsniui būdingas ir jautumas. Stebint Janso filmavimą kartais susidaro įspūdis, kad tai jis daro su šiokia tokia apatija, per daug nesistengdamas, visada persimesdamas su kuo nors vienu kitu žodžiu. Žinoma, tai tik pirmas įspūdis, ir jis nebūtinai atspindi rezultatą. Dažnai pastebėtos būna kaip tik tos akimirkos ir detalės, kurios padeda užčiuopti specifinius parodos psychologijos momentus. Cia pasitarnauja ir gana ilgas buvimas su filmuoja-mais žmonėmis, bendravimas ir višu pažinimo.

Žiūrint Janso interviu su menininkais taip pat negali nesižaveti. Šis yra prisiminiai Alfonso Andriuške-

Jansas TV: Gintaras Makarevičius

Jansas TV: Andrius Kviliūnas

vis dėlto buvo populiarus. Išgirdusi apie parodą kone iškart pagalvojau apie galbūt kada nors atsisanti Janso TV archyvą, kuriamo bus vienos ar kitos attinkamo laikotarpio Lietuvos meno pasaulio realijos ir aktualijos, ilgainiui įgausiančios nemenką istorinę vertę, kokią jau yra įgijęs, pavyzdžiu, Algimanto Kunčiaus kino užrašų archyvas, šiuo metu rodomas Šiuolaikinio meno centre. Taip manau be jokios ironijos ir nuoširdžiai linkiu ir toliau gaivinti Lietuvos šiuolaikinio meno skaidą.

Paroda veikia iki lapkričio 1 d.
Jono Meko vizualiųjų menų centras
(Gynėjų g. 14, Vilnius)
Dirba antradienį–šeštadienį 12–19 val.

rahamimą, dėl kurio net ir reikliausias žiūrovas galėtų būti įtikintas, jog Cz. Miłoszo dvasia ir idealai čia kažkur yra.

Pati ekspozicija buvo chaotiskai keista. Nesakau, kad darbai blogi ar nekokybiški – ne, tačiau ekspozicijai trūko vientisumo. Antai televizoriaus monitoriuje tik lenkü kalba be lietuviško vertimo ar subtitru rodomas dokumentinis filmas apie Cz. Miłoszo asmenybę ir kūrybą niekaip neįsipačių į bendrą kontekstą.

Dabartinės politinės lenkü ir lietuvių santykiai aiškinimosi istorijos fone pats pleneras ir paroda, matyt, turėjo tapti taikos karveliu, bendromis kultūrinėmis vertybėmis ir istorija (šiuo punktu Cz. Miłoszo figūra pasirinkta labai taikliai) vienjančiu kiršinamus kaimynus. Gaila, kad miglotas kalbėjimas šio užmojo iki galo neigydvinio.

Paroda veikia iki spalio 29 d.
Dailininkų sąjungos galerija
(Pamėkalnio g. 1/13, Vilnius)
Dirba antradienį–penktadienį 10–18 val.,
šeštadienį 10–16 val.

Kronika

Spalvos ir šokio paviliota

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje nuo spalio 26 d. veiks paroda „Spalvos ir šokio paviliota“, skirta paminėti pirmosios Lietuvos baletmeisterės, šokio pedagogės ir teatro dailininkės Olgos Dubeneckienės-Kalpokienės 120-ąsias gimimo metines. Lankytoujai kviečiami susipažinti su asmenybe, padariusia didelę įtaką Lietuvos šokio kultūros ir scenografijos formavimui.

1891 m. gegužės 30 d. Sankt Peterburge gimusi menininkė tapybos mokėsi privačiose dailininkų Levo Dmitrijevo-Kavkazskio, Boriso Anisfeldo, Franco Rubo dirbtuvėse, šokio menų studijavo garsios rusų primabalerinos Olgos Preobraženskajos, baletmeisterio Boriso Romanovo, šokėjų Ivano ir Aleksandro Čekryginų studijose, vaidino Vsevolodo Mejerholdo ir Nikolajaus Jevreinovo spektakliuose.

1919 m. su vyru architektu Vladimиру Dubeneckiu atvyko į Kauną, kur aktyviai įsijungė į laikino-

sios sostinės kultūrinį gyvenimą. Olga Dubeneckienė šoko Kaune rengtuose koncertuose, dainininkų, ratytojų, aktorių vakaruose, dalyvavo „Vilkolakio“ teatro vaidinimuose,

O. Dubeneckienė-Kalpokienė.
1930 m.

su operos soliste Adele Galauniene surengė Plastikos ir estetikos šokių kursus. Olga Dubeneckienė buvo viena pirmųjų Valstybės teatro

choreografių – ji sukūrė šokius beveik visoms 1921–1924 m. statytoms operoms. 1921 m. įsteigė pirmąjį lietuvių baleto studiją, išugdė tokius talentingus baleto šokėjus kaip Bronius Kelbauskas, Jadyga Jovaišaitė, Marija Juozapaitė ir kt. Nuo XX a. trečiojo dešimtmecio vidurio Valstybės teatre ji dirbo kostiumų dailininkė, vėliau – scenografe.

Olga Dubeneckienė-Kalpokienė XX a. I pusės kultūriname gyvenime dalyvavo ne tik kaip aktyvi ir įvairiapusė kūrėja – ji buvo ir antrojo savo vyro dailininko Petro Kalpoko įkvėpėja, pozavo ne vienam jo paveikslui kaip amazonė, bakchanė ar tiesiog graži, stipri moteris, kūrė intelektualios, savarankiškos, viavertės kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo dalyvės įvaizdį.

Parodoje eksponuojami kūriniai iš Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus, Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus, Lietuvos literatūros ir meno archyvo rinkinių. Tai scenografijos eskizai, piešiniai, portretai, fotografijos, kostiumai.

RENGĖJŲ INF.

„Ad Hoc: Nepatogus kinas“ kviečia diskutuoti

Dokumentiniai filmai atskleidžia opias problemas

Vakar prasidėjęs penktasis Žmogaus teisių kino festivalis „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ Vilniuje trukės dešimt dienų (spalio 20–30 d.), vėliau jis persikelė į Kauną (lapkričio 2–6 d.), Klaipėdą (lapkričio 8–12) ir mažesnius Lietuvos miestus.

Beveik pussimtis filmų, nagrinėjančiu opias socialines ir politines problemas, pasakojančiu apie sovietinės erdvės realybę, klimato kaitą, moterų teises ar Afganistano kasdienybę... Pasak festivalio direktoriaus Gedimino Andriukaitio, „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ kvies ne tik į filmų peržiūras, bet ir į edukacinius užsiėmimus bei turinėjimas diskusijas: „Nuo kitų Lietuvoje vykstančių kino festivalių skiriamės tuo, jog mūsų tikslas yra ne tik rodyti dokumentinį kiną, bet kartu inicijuoti visuomenės diskusijas opiais, tačiau aktualiaus žmogaus teisių klausimais. Todėl šiemet pasiūlysiame dar daugiau susitikimų su režisieriais, diskusijų ir kitų renginių, kuriais siekiame plėsti žiūrovų akiratę, atkreipti dėmesį į socialinius iššūkius, globalias ir vientes žmogaus teisių problemas.“

„Nepatogame kine“ lankysis ne tik kino pasaulyje gerai žinomi ar debiutuojantys režisieriai, susitikti su žiūrovais taip pat atvyks net 16 svečių iš užsienio – demokratijos aktyvistų iš Kubos, Baltarusijos opozicijos veikėjų ir nevyriausybinių organizacijų atstovų. Per festivalio atidarymą žiūrovai susitiktu olandų režisierių Hanso Hermanno ir Martino Maato filme „Teisingumas Sergejui“ („Justice for Sergei“) nusifilmavusis teisininku Jamisonu Firestone'u, advokatų kontoros „Firestone Duncan“ savininku. Šioje kontoroje dirbo ir milžiniškai korupcijos skandalą Rusijoje atskleidę Sergejus Magnickis. Po Magnickio mirties kalėjime Firestone'as aktyviai išitraukė į kampaniją,

„Sekso kaina“

kurios tikslas – pasmerkti ir nuteisti rusų teisininko mirties kaltininkus. Kilnių tikslų vedini kartu su filmo „Kubos revoliucijos vaikaičiai“ („The Grandchildren of the Cuban Revolution“) režisieriumi Carlosu Montaneru į festivalį atvyks ir Kubos žmogaus teisių aktyvistai – Kubos pabėgelių organizacijos vadovė Mileydi Fougstedt ir disidentas, žurnalistas ir buvęs politinis kalyns Osvaldo A. Valdesas. Po filmo peržiūrą jie dalyvaus diskusijose apie Kubos jaunają kartą, jos dabartį ir ateities lūkesčius. Ažiotažą šių metų Berlyno kino festivalyje sukelusio „Chodorkovskio“ pristatyti atvyksta režisierius Cyrilas Tuschis, Vilniuje jis svečiuosis spalio 27 ir 28 dieną. Kandų ir ironišką filmą „Drnovičés Catenaccio“ arba ekonomiškės transformacijos pradžia“ („Drnovické catenaccio aneb Cesta do pravýku ekonomicke transforacie“) apie šių dienų kapitalizmo ištakas Čekijoje pristatas režisierius Radimasis Prochazka. Vokiečių režisierius Jakobas Preussas studijavo teisę Kelno ir Paryžiaus universitete, baigė Europos studijas Varšuvos. Vėliau režisierius dirbo Maskvoje, rinkimų stebėtoju ir konzultantu tarptautinėse organizacijose, žmogaus teisių organizacijoje

„Reporteriai be sienu“ NVS šalių ekspertu. „Kitas „Chelsea“ – Doncko istorija“ („The Other Chelsea – Eine Geschichte aus Donnez“) – pirmasis jo pilnametražis filmas, sulaukęs palankių vertinimų prestižiniuose kino festivaliuose.

Šiometė „Ad Hoc: Nepatogus kinas“ programa patiks smalsiems, kritiškiems ir nebajantiems provocuojančių temų žiūrovams. Anot rengėjų, dauguma festivalio filmų kelia atsakomybės klausimą. „Filmuose nagrinėjamos ir atskiru valstybių aukštų pareigūnų nebaudžiamumo, korupcijos, ir kiekvieno iš mūsų atsakomybės už abejingumą ir pasyvumą arba gamtai daromą žalą, neatsakingą vartojimą problemas. Todėl vienaip ar kitaip kiekviena peržiūra turėtų priversti jaustis nepatogiai. Tačiau daugelius atveju tai yra teigiamas nepatogumas, skatinantis keistis, būti aktyvesniems, pagal galimybes prisidėti kuriant teisingesnę visuomenę ir geresnį pasaulį“, – sako festivalio direktorius.

Šiomet „Nepatogus kinas“ ypač daug dėmesio skirs buvusių Rytų bloko valstybių problemoms ir kovai su korupcija – tam skirtos festivalio programos „Postsovietinė panorama“ ir „Kai valdo pinigai“. „Žiūro-

vams taip pat pristatysime kasmet daug dėmesio susilaikančias tradicines programos dalis, skirtas asmenų lygiaveiksmui, moterų teisių problemoms bei aplinkosaugai. Nuspindėme specialią programos dalį skirtą Lotynų Amerikai – pristatysime šešis ne vieną apdovanotą pelniusius filmus, iškeliančius atskirties ir socialinio teisingumo problemas šiaame regione“, – pažymi G. Andriukaitis. Pirmą kartą kviečiama jėdmiau pažvelgti į vieną šalį – speciali programa „Afganistanas šiandien“ papasakos apie gyvenimo iššūkius šioje valstybėje.

Nesenai Lietuvos Konstitucinis teismas nutarė, kad tarp šeimų ir santuokos negalima dėti lygibės ženklo. Daugybė diskusijų kėlusi ankstesnė šeimų koncepciją pripažinta diskriminacine ir prieštaraujančia pagrindiniam valstybės įstatymui, tačiau dėl to ginčų nesumažėjo. Šio sėmyšio kontekste dar daugiau diskusijų sukels speciali „Nepatogus kino“ filmų programa „Ekrane moterys“. Jos herojės žiūrovams iš pirmų lūpų papasakos apie gyvenimą kitokioje šeimoje, meilę be santuokos ir problemas „tradicienėse“ šeimose, apie kurias vis dar venjamā kalbėti.

I festivalį atvykstantis flamandų režisierius Koenas Suideestas pristatys filmą „Karlos atėjimas“ („Carla's Arrival“). Jame pasakojama, kaip gimsta jau antroji gatvės vaikų karta, o jauna motina desperatiskai stengiasi sutiekti naujagimėi dukrai geresnį gyvenimą. Geriausiu pertynkščiu švedų dokumentiniu filmu pripažintos „Šeimos“ („Familia“) autoriai Alberto Herskovitas ir Michaelis Wiströmas rodo uždarbiauti iš Peru į tolimąjį Ispaniją priverstos išvykti penkiasdžimtmetės Nati gyvenimo dramą. Ši juosta rodo, kokie ryšiai su artimaisiais sieja žmones šių dienų pasaulyje ir kiek daug

aukoja žmonės, paliekantys šeimas dėl jų gerovės.

Du JAV kūrėjų filmai prabilo apie likimus moterų, nuteistų kalėti už savo smurtaujojų vyru nužudymą. Daugelis jų gyveno „tradicinėse“ šeimose, augino vaikus, tačiau kiekvienu dieną kentė žiaurų savo vyru elgesį. I fizinio ir psichologinio smurto ratą uždarytos moterys nepalūžo. Jos siekia, kad visuomenės požiūris į smurtą šeimoje keistusi. Samo Pillsbury filme „Nuodėmė tylli“ („Sin by silence“) rodomas kalinės susivienijo bendram tikslui ir veikia Amerikoje jau du dešimtmecius, palengvindamas sunkius likimo serės išgyvenimus ir skatindamas konkretių įstatymų, švietimo sistemos, prevencijos būdų pokyčius. Dramatiška 26-erius metus kalinčios moters istorija jamžinta JAV kūrėjo Yoavo Potasho filme „Nuskaltimas po musikaltimo“ („Crime after Crime“). Deborah Peagler nepalūžo, nors savo vyro buvo įviliota į prostitucijos tinklą ir neteisingai apkaltinta. Tačiau teisybė egzistuoja, šis yki ji – advokatų rankose.

Skaudžių, tarp muslimonų pasitaikančių „garbės nužudymų“ istoriją papasakos kanadietių režisierės Shelley Saywell filmas „Šeimos vardan“ („In the Name of the Family“). Filmas rodo, kad daug jaučių moterų Šiaurės Amerikoje žūva nuo savo artimųjų rankos už neva užtraukta gėdą šeimai.

Programa „Ekrane moterys“ „Skalvijos“ kino centre papildys diskusijos: „Smurtas šeimoje – pačios šeimų reikalas?“ (spalio 24 d. 17.30 val.), „Ar savo noru išyksta prekybos žmonėmis aukos?“ (spalio 25 d. 18.40 val.), „Lesbietėms partnerystės nereikia“ (spalio 29 d. 17.30 val.).

Plačiau apie „Ad Hoc: Nepatogus kinas 2011“ – festivalio svetainėje <http://www.nepatoguskinas.lt>

PAGAL RENGĖJŲ INF.

Anonsai

„Tindirindis“ vėl pradeda žygį per Lietuvą

Spalio 24 d. Vilniuje prasidės jau 9-asis tarptautinis animacinių filmų festivalis „Tindirindis“. Šiomet žiūrovai pamatyti Prancūzijos, Vokietijos, D. Britanijos, Albanijos, Indijos, Argentinos, Taivano ir daugybės kitų šalių (iš viso 47-iųjų) filmus. Spalio 27–30 d., lapkričio 3–6 d. animacijos mėgejai filmus galės žiūrėti Šiaulių, „Aušros“ muziejaus Ch. Frenkelio viloje, spalio 28–30 d. – Panevėžyje, lapkričio 8–12 d. Kaune, kino centre „Romuva“, lapkričio 24 ir gruodžio 9, 16 d. – Nidoje. Festivalis Klaipėdoje vyks lapkričio 18–20 d. kino centre „Jūratė ir Kastytis“. Vilniuje festivalis vyks „Pasakoje“ ir „Skalvijoje“, Lietuvos kinematografininkų sąjungoje.

Šiomet 11-oje „Tindirindžio“ no-

„Luminaris“

minacijų varžysis 244 filmai, jie padalyti į 21 konkursinių filmų programą. Lietuvos filmų programa atskleis animacijos raidos kryptis, ji sudarysta beveik tik iš jaunų autorų filmų. Lietuvos studentų programa pasižymi ištin originaliais darbais. Naujausios ir gražiausios animacijos išairių šalių pasakos surinktos

filmų vaikams programoje. Eksperimentinių filmų programoje ieškoma naujų išraiškos formų, figūrų ir elementų. Būsimų pasaulinės animacijos žvaigždžių filmai bus rodomi debiutinių darbų programoje. Šiomet programos kino teatruse nebus kartojamos, todėl norintys pamatyti daugiau animacijos turi

spėti apsilankytis visuose seansuose. Lietuviškai įgarsintos visos keturių programos vaikams. Trumpametražiai konkursiniai filmai subtitruoti lietuviškai.

Spalio 25–26 d. Vilniaus kolegijoje vyks Tarptautinio animacinių filmų festivalio „Tindirindis 2011“ ir VTOK Dizaino fakulteto Interaktyviojo dizaino katedros rengiamos Animacijos meistrių kūrybinės dirbtuvės, kurias remia Lenkų institutas. Kūrybinės dirbtuvės temos: „Lėlinių animacinių filmų kūrybinis ir techninis procesas“ ir „Lėlinės animacijos kūrybos ypatumai, „SE-MA-FOR“ studijos filmai“. Kūrybinės dirbtuvės ves Wojciechus Leszczyński („SE-MA-FOR“ studijos Lodzėje gamybos vadovas, lėlinės animacijos prodiuseris ir gamybos vadovas) ir Valentas Aškinis („Vilnimos filmų studijos“ režisierius).

Tarptautinis „Tindirindžio“ žiu-

ri rinks „Kiečiausius riešutėlius“ – brandžiausi ir kūrybiškiausiai animaciniai filmai bus apdovanoti „Stiklinio riešuto“ prizais.

Lietuvos kinematografininkų sąjungoje bus parodytos trys festivalio retrospektyvos: „SE-MA-FOR“ studijos animacinių filmų retrospektyva ir paskaita apie lenkų lėlinę animaciją, „Tindirindžio“ festivalio žiuri narės Natalijos Lukinykh kūrybos pristatymas bei Aurikos ir Algirdo Selenių filmų rodymas.

Tarptautinis animacinių filmų festivalis „Tindirindis“ rodo nekomercinius filmus. Jo misija – kuo plačiau pristatyti pasaulinės animacijos spektrą: įvairių stilų, nacionalių mokyklų atstovų darbus, parodysti animaciją, kuri skatina kūrybiškumą.

PAGAL RENGĖJŲ INF.

Psichoanalitikų kinas

Krėsle prie televizoriaus

Suprantu, kad pas mus aktualiausia skamba šildymo kainos ar Seimo radikalų pastangos įtvirtinti krikščionišką šeimos sąvoką, bet vis dėlto siūlau prisiminti prieš šešerių metus ekranuose pasirodžiusią Stepheno Gaghano „Sirijaną“ (LNK, 23 d. 22.50). Filmas atskleidžia arabų politikos užkulisius, ir tai tikrai jdomiau už sudėtingo amžiaus sunkumus patiriančio seimūno erotinius nuotykius. „Sirijanos“ išeities taškas yra vieno arabų emyratų posto paveldetojo – reformatorius Nasiro noras atiduoti teisę išgauti dujas jo šalyje kinams, o ne amerikiečių kompanijai. To užtenka, kad prasidėtų nematomas karas, į kurį įpainioti ir galinti finansininkai, ir CŽV veteranai, ir arabų naftą išgaunantys imigrantai pakistaniečiai. Trumpai tariant, Gaghanas iškinamai rodo, kokiai ryšiai pasaulyje susietas didysis energijos išteklių verslas. Rengdamasis filmu, jis apkeliavo ne vieną šalį (Prancūziją, Italiją, Šveicariją, D. Britaniją), kur susitiko su įvairiais informuotais asmenimis. Pasak režisieriaus, uždavęs penkiems žmonėms tą pačią klausimą, jis išgirdavo penkis skirtinges atsakymus, kurie padėdavo toliau rutulioti filmo sižetą. Pamažu filmas tapo pasakojimus apie tai, kaip funkcionuoja valdžios pogrindžiai. Filmo kūrėjai rėmėsi

buvusio CŽV agento Roberto Baerio, dirbusio Viduriniuojuose Rytuose 1976–1997 metais, knyga. Būtent Baeris įkvėpė George'o Clooney suvaidintą herojų. Bet jis tik vienas iš septyniadesimties personažų, neatitinkinai Clooney sakė, kad tikroji „Sirijanos“ žvaigždė yra scenarijus.

Apie tai, kad Kinija perka žemes skirtinguose žemynuose, pastaruoju metu daug rašoma ir kalbama. LTV pirmadienį (24 d. 21.15) dokumentinio kino vakare parodys BBC dokumentinį filmą „Kinai ateina“ (2011). Jo autorai Justinas Rowlatas ir Robinas Barnwellas apkeliauto tris žemynus, kad išsiaiškintų šių dienų Kinijos itaką pasaulyje raidai. Pirma filmo dalis skirta Afriai.

Ilgai mąščiau, kodėl Sofios Coppolos filmą „Marija Antuanetė“ (2005) LNK nusprendė rodyti sekundienio ryta (23 d. 11.40), bet taip ir nesupratau. Provokuojantis pasakojimas apie 1793 m. nukirsintą Prancūzijos karalienę, kurios nekentė prancūzų liaudis (nes buvo austrė ir dar neregėtai išlaidi) ir nemylėjo karalius Liudvikas XVI, laikomas talentingos režisierės neskėme. Coppola pateikia neįprastą karalienės traktuotę – pasakoja apie jauną merginą, kuri atsiduria griežtoje rūmu aplinkoje, privalo paisyti jos taisyklių, yra nuolat st-

bima, taigi suranda išeitį pačios susikurtame malonumą, džiaugsmu pasaulyje. Todėl ir režisierė susitelė ties asmeniniu karalienės gyvenimu, jos jausmai, nes Coppolai nelabai domino didžioji istorija. Pagrindinį vaidmenį filme sukūrė Kirsten Dunst. Prancūzų vyriausybė suteikė Coppolai specialų leidimą filmuoti Versalyje.

„Marija Antuanetė“ pasakoja karalienės istoriją taip, tarsi ji būtų mūsų amžininkė, kupina kompleksų ir baimių, apie kuriuos nežinojo anų laikų žmonės. Sudėtingą žmogaus psichikos žemyną atradę Sigmundas Freudas, ko gero, būtų nustebės, jei pamatytu, kaip dažnai psichoanalitikai tampa filmų herojais. Gary Flederio 2001 m. filme „Netark né žodžio“ (LNK, 27 d. 22.30) garsų Niujorko psichiatrių Natana vaidina Michaelis Douglasas. I daktarą kreipiasi kolega, prašydamas konsultacijos jaunai neurasteneikiui Elizabeth. Iš jos Natanas sužino ką, kuris ji atves prie nusikaltimo tyrimo. Philo Joanou 1992 m. filmo „Galutinis tyrimas“ (LNK, 26 d. 22.30) herojus yra Richardo Gere'o suvaidintas psichoanalitikas, kuris įsimyli vienos savo klientių, kuri ap-kaltinta žmogžudyste, seserį. Būtų įdomu pasvarstyti, kodėl tradicinius seklių vaidmenis kinematografin-

„Marija Antuanetė“

kai vis dažniau patiki psichoanalitikams. Matyt, todėl, kad ir filmu veiksmas vis dažniau persikelia į žmogaus psichiką.

Manau, kad psichoanalitikas geriausiai išanalizuotų ir režisierius M. Nighto Shyamalan filmus. Beje, nuo jo „Šeštojo pojūcio“ ir prasidėjo pastaruoju metu, mano galva, pernelyg išplitusi mada apgaudinėti žiūrovus, tik pabaigoje paaiškinat, kad tai, ką jie matė filme, iš tikrųjų yra personažo psichikos atspindys. M. Nighto Shyamalan domina atciviai iš kosmoso, žmogaus ir visatos paslapčių, viskas, kas neįprasta ir nepaaiškinama. TV3 (23 d. 21 val.) parodys jo filmą „Ivykis“ (2008). Filmo herojai papūtus vėjui pradeda masiškai mirti keistomis aplinkybėmis. Ar tai nauja terorizmo forma, ar nepavykės eksperimentas, ar cheminis ginklas, aiškinasi Marko Wahlbergo herojus – paprastas Filadelfijos mokytojas.

Jei būčiau TV3 filmų planuotojas, „Ivykį“ sukeisčiau vietomis su Tamaros Jenkins 2007 m. „Sevidžiu šeima“ (23 d. 01.15). Pastarasis man pa-

sirodė daug aktualesnis. Tai – filmas apie šeimos santykius, apie tai, kas mus sieja ir skiria su artimaisiais, apie brendimo baimę, kuria užsi-krėtė ir vis labiau infantilėjantys lietuvių. Pagrindiniai filmo herojai yra brolis ir sesuo, juos suvaidino pui-kuš aktorių Laura Lynney ir Philipas Seymouras Hoffmanas. Vendė nori tapti dramaturge, Jonas dėsto universitete. Jie visiškai nejaucia poreikio gilintis į šeimos istoriją, gyvena savo gyvenimą, bet sunkėjanti tėvo būklė priverčia juos pasirūpinti šiuo žmogumi, kurio jie vengčiau daug metų. Režisierė sako, kad filmą sukurė norėdama išsiaiškinti, kaip suaugę žmonės reaguoja į tėvų senėjimą. Ji mano, kad šiuolai-kinę visuomenę apibūdina baimė suaugti, pasentį, mirti.

Vendės ir Jono istoriją režisierė įkvėpė pasaka apie Jonuką ir Gretutę. Psichoanalitikas Bruno Bettelheimas teigė, kad ši pasaka iliustruoja sunkumus, su kuriais susiduria žengiant į brandos amžių.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Budos miško pasakos

Mindaugo Survilos dokumentinis filmas „Stebulkų laukas“

Gediminas Kukta

Mindaugo Survilos dokumentinis filmas „Stebulkų laukas“ (2011) prasideda epizodu su dviem briedžiaisiais miške, lyg patvirtinančiu jo, pirmiausia gamtininko, atidauk ir kantraus aplinkos stebėtojo, ir tik paskui kino režisierius statusą. Kai žvėrys dingsta, kitame kadre vėl gamtos vaizdelis – stambiu planu filmuoja zylė lesa pakabintą lašinių gabalėlį. Tačiau jau išgirstame žmogaus balsą. Kol kas kalbantysis mums nerodomas, jis tik nesklendžiai, su pertrūkiaiš kažką kalba apie mirtį, apie palaidojimą ne su visais. Kreipiasi į šalia, už kameros, esantį Mindaugą – aiškiai girdimas režisierius ir operatorius Survila filmo višą laiką bus juntamas šalia tarp Budos miške gyvenančių žmonių, čia pasitačiusi namus ir uždarbiaujančių netoliес veikiančiam Karioniškių sąvaryne.

Tokia subjektyvumo aura atskiria „Stebulkų lauką“ nuo reportažo stiliums, o kūrėjų – nuo Budos gyventojų taip niekinamu žurnalistų. Režisierius kuria ne faktais grįstant televizijos reportažą, bet dokumenti-

tinį filmą ar, kaip skelbia informacijai juostos pranešimai, „poemą“. O poemos žanras jau savaime pritraukia žanrui „privalomą“ epiškumą, neretai didingą toną ir lyrizmą, apeinančią televiziinių reporterių, bet vertinamą lietuvių dokumentininkų.

Survila pasakoja apie paribio, tiksliau – visiško visuomenės užribio žmones. Šis „už“ pabrėžiamas ir filme: jau minėtame ižangos epiškumė, kai skamba užkadrinės balsas, ir finale, kai pasirodžius pabaigos titrams už kadro girdime optimistiškai prabylančią vyrą: „Mes išgyvensim, mes išliksim“ (...nes miršta tik svoločiai“, – dar anksciau filme pareiškia vienas jo personažų). Tačiau pabaigos titruose įreminti Budos miško gyventojų vardai ir pavardės byloja kur kas liūdnesnę tiesą: daugelio jau nebéra tarp gyvujų. Štai taip „Stebulkų lauke“ gimssta dokumentinio kino tresa ir galia: režisierius spejė užfiksuoti nykstančią bendruomenę, savotišką išoriniam pasauliui – mums anonimišką gentį.

Filmuodamas jos aplinką ir žmones Survila sąmoningai renkasi dalyvaujančio, įsitrukiančio į filmuojamą vaizdą, bet išliekančio stebėtoju kūrėjo poziciją. Herojai kreipiasi į jį, išskalba jam, reaguoja į šalia esančią kamerą. Taip Budos miško gyventojai ir režisierius netiesiogiai

reflektuoja ir filmo kūrimo procesą. Bene stipriausiam, paveikiausiam, bet, laimė, dirbtinai nesireikšmintame „Stebulkų lauko“ epizode – vienos iš moterų pokalbyje mobiliuoju telefonu su sūnumi Kūčių vakarą – kadre šmékšteli ir režisierius ranka, iš ašarojančios motinos atsiimanti mobiliją telefona. Taip autorius išterpia į savo kūrimą pasaulį, suardo (nors filmas dokumentinis) jo fiktyvumą. Iš esmės Survila atlieka kultūros antropologo, stebinčio į užmarštį besitraukiančią bendruomenę, funkciją. Jis įsilieja į fiksuojamą aplinką ir taip savo kamera įj „aprašo“ bei kartu „irašo“ į kinematografinę atmintį, jamžina kino „dokumente“. Tai stiprioji „Stebulkų lauko“ ypatybė. Ir net akivaizdus vaizdo brokas (vietomis bloga vaizdo rezoliucija, vaizdo sulėtėjimai) nebeatrodo svarbus. Lyg pro aprūpusi stiklą nu-filmuoti interjerai ar pasisidėjimas naktį priek laužo, primityviai grojant, matyt, tarp šiukslių rastam prisuka-mam žaisliukui, pulsuojā autentika, bet kartu įgyja pasakiškumo su savais stebulkais atspalvių. Neatsitiktinai dauguma epizodų filmuoti simboliku metu – prieš ir per Kalėdas. Taip pirmoji filmo pavadinimo prasmė – „stebulkų laukas“, nes nickad nežinai, ką sąvaryne gali ap-

tiki, – atsiveria kitu kampu, ir filme atsiranda antras dugnas.

Žavi Survilos meistriškai stambiu planu nufilmuoti žmonių veidai. Jie lyg Šarūno Barto filmuose visad kadro centre, atrodyti, lengvai paleičiami. Nors filmuodamas veidus Survila nešlaiko fizinės distancijos (objektyvas arti žmogaus), jis neperžengia vidinės ribos, juntamos, matyt, tik paties kūrėjo. Režisierius etiškai stoškas filmuojamųjų atžvilgiu, o stebuklingai objektyvo akiai atsivérę herojai nepraranda, pateiski kalbant, savęs.

Nors filmo autorius akivaizdžiai pasitiki pasakojamaja vaizdo galia, jis, deja, ne visada kalba pats už savę. „Paliki likimo valią“ vaizdai kartais nevirsta netikėta metafora, neigauja simboliskumo. Tokių epizodų, kur vienas kitas dramaturginis ejimas būtų nepakenkės, o ir montažo žirklys padėjusios, filme esama – daugiausia vidutiniai apla-

nais nufilmuotose scenose, kai žmogės darbuojasi prie savo kuklių namelių, prausiasi, kuičiasi sąvaryne. Tiesa, panašių scenų filme mažuma, todėl dokumentinis filmas ir netampa atsikintinių vaizdų virtine. Kai netikėtai kadre pasirodo medyje pakabinta apversta Lietuvos vėliava, reikšmės gimsta pačios. Kad ir pačios paprasčiausios. Metonimiskai kalbant, apie apverstą, kitokį pasaulį (Lietuva), kuris amžinosiomis vertybėmis, be abej, niekuo nesiskiria nuo „likusios Lietuvos“.

Survila neklauzia, kodėl sie žmogės atsidūrė Budos miške, primygintinai nesigilina į kiekvieno iš jų istoriją, nieko neteisia, nesistengia interpretuoti. Tačiau būtent todėl filmas įgyja svarbos ir aktualumo. Bet aktualumo ne socialiniame lygmenyje, o (lietuvių) kino lauke, kur, laimė, dar pasitaiko mažų kinematografinių atradimų.

Parodos	„Prospekt“ fotografijos galerija	Kauno paveikslų galerija	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS			
Nacionalinė dailės galerija			
<i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija Paroda „Vytautas Šėrys. Retrospektiva“ Igno Krunglevičiaus videoinstalacija „Paskojimas su netikėta atomazga“			
Vilniaus paveikslų galerija			
<i>Didžioji g. 4</i> Chodkevičių rūmų klasicistinių interjerų Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Japonijos fondo paroda „Rankdarbiai: tradicijos ir meistriškumas“			
Radvilių rūmai			
<i>Vilniaus g. 22</i> iki 26 d. – Miko J. Šileikio ir Teofilio Petraičio premijų dailės konkurso paroda „Lietuvos sakmė“			
Taikomosios dailės muziejus			
<i>Arsenalo g. 3 A</i> Paroda „Götika. Renesansas. Barokas – Valdovų rūmų interjero vertybės“ Paroda „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų radiniai“			
Lietuvos nacionalinis muziejus			
Naujasis arsenatas			
<i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje; Lietuvos valstiečių būties kultūra; Kryždirbystė Stanislovo Žvirgždo paroda „Lietuviški peizažai“			
Kazio Varnelio namai-muziejus			
<i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija <i>Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel.</i> 279 16 44			
Bažnytinio paveldo muziejus			
<i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija			
Šiuolaikinio meno centras			
<i>Vokiečių g. 2</i> iki 23 d. – Algimanto Kunčiaus paroda „Kino užrašai: 1979–1984“			
„Lietuvos aido“ galerija			
<i>Trakų g. 13</i> Rasos Jonės Šataitės-Rudėnienės tapybos paroda „Buvojimai“			
LDS galerija „Kairė-dešinė“			
<i>Latako g. 3</i> Edmundo Saladžiaus piešinių paroda Giedrės Mikulskaitės grafikos darbų paroda „Neišaiškintos aplinkybės“			
Galerija „Vartai“			
<i>Vilniaus g. 39</i> Vidmanto Ilčiuko paroda „Pleneras“			
„Arkos“ galerija			
<i>Aušros Vartų g. 7</i> Daliaš Dokšaitės tapybos tuščių ir kaligrafijos paroda „Ketur metų laikai“ Tapybos paroda „Jau saulelė vėl atkopdama budina svetą“, skirta K. Donelaičio 300 m. sukakčiai Benjamingo Jenčiaus akvarelių darbų paroda „Slenksčiai“			
VDA galerija „Akademija“			
<i>Pilies g. 44/2</i> iki 29 d. – Valdo Simučio tapyba			
VDA parodų salės „Titanikas“			
<i>Maironio g. 3</i> Šiuolaikinės jaunujių Danijos, Norvegijos ir Farerų salų menininkų kūrybos paroda „NBeX project 2011 – Titanic“			
Vilniaus fotografijos galerija			
<i>Stiklių g. 4</i> iki 29 d. – paroda „Naujoji Slovakijos fotografija“			
„Prospekt“ fotografijos galerija			
<i>Gedimino pr. 43</i> Ramūno Danisevičiaus fotografijų paroda „Būti laiku“			
Šv. Jono gatvės galerija			
<i>Šv. Jono g. 11</i> Paroda „Skulptoriai skaito Donelaitį“			
Lietuvos dailininkų sąjungos parodų salė			
<i>Vokiečių g. 4/2</i> Galerijos vitrinoje – tarptautinė metalo meno bienalė „METALOfonas“			
Vilniaus rotušė			
<i>Didžioji g. 31</i> iki 30 d. – Aloyzo Stasiulevičiaus paroda „Kūrybos versmė“			
Galerija „Meno niša“			
<i>J. Basanavičiaus g. 1/13</i> IV tarptautinė emalio meno bienalė „Vilnius 2011“			
LDS Pamėnkalnio galerija			
<i>Pamėnkalnio g. 1/13</i> iki 29 d. – „Gucio – stebuklų šalyje“, skirta 100-osioms Czesławu Miłosz giminimo metinėms			
Jono Meko vizualiųjų menų centras			
<i>Gynėjų g. 14</i> Paroda „Jansas TV“			
Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus			
<i>Pilies g. 40</i> iki 24 d. – II tarptautinio Žvėryno plenero paroda „Žvėryno reminiscencijos“			
Teatro, muzikos ir kino muziejus			
<i>Vilniaus g. 41</i> Vidmanto Zarėkos tapyba nuo 26 d. – paroda „Spalvos ir šokio paviliai“, skirta baletmeisterės, šokio pedagogės ir teatro dailininkės Olgos Dubeneckienės-Kalpkienės 120-osioms gimimo metinėms			
Galerija AV17			
<i>Aušros Vartų g. 17</i> Juvelyrės paroda „Auksinė kūryba“ (Lodžės dailės akademija)			
Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerija			
<i>Šv. Jono g. 11</i> iki 28 d. – Algirdo Valantiejaus fotografijų paroda „Ekspedicija Antarktida 2011“			
„ARgenTum“ galerija			
<i>Latako g. 2</i> iki 29 d. – Rūtos Petronytės paroda „Vagijšiai“			
Senamiesčio menininkų galerija			
<i>Totorių g. 22–4</i> nuo 22 d. – Lauros Pold, Maaritos Murkos, Siurios-Liisos Eelmos paroda „Tapyba iš Estijos“			
Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija			
<i>Vilniaus g. 39/6</i> Vilniaus vaikų ir jaunimo dailės mokyklos mokinų piešinių paroda „Paslaptingieji parkai“, skirta Edouardo Andre 100-osioms mirties metinėms			
Galerija „2W“			
<i>Pilies g. 8–9</i> Kūrybių dirbtuvė „Drevinė pušis“ paroda			
„Dailininkų menė“			
<i>Šeimyniškių g. 23</i> iki 30 d. – Sajūdžio Armono tapybos darbų paroda „Juodosios gulgės sapnas“			
Galerija „Šofar“			
<i>Mėsinų g. 3A/5</i> Pauliaus Arlauskio kūrybos paroda „Mirtis“			
KAUNAS			
M. Žilinsko dailės galerija			
<i>Nepriklausomybės a. 12</i> Kauno bienalė „Tekstilė 11: Dar kartą – šokam – pirmyn“			
PanEVĖŽYS			
Dailės galerija			
<i>Respublikos g. 3</i> iki 23 d. – paroda „Panevėžio dailės dienos '2011“			
Fotografijos galerija			
<i>Vasaros 16-osios g. 11</i> Jaunuju fotografių paroda „Blyksniai 2011“			
„7md“ rekomenduoja			
Dailė			
			Ruošiantis Vėlinėms, nusiteikti mąstyti (ir juokauti) apie mirčių padės Vidmanto Ilčiuko paroda „Pleneras“ . Galerijoje „Vartai“ atidauš stebėtojo darbus pristato kuratorė Jolanta Marciauskytė-Jurašienė. „Vartai“ (Vilniaus g. 39, Vilnius) dirba antradienį–penktadienį 12–18 val., šeštadienį 12–16 val. Paroda veikia iki lapkričio 5 d.
			Nemažiau makabriškumo, nors ir visai kitokio, yra grafiko Edmundo Saladžiaus piešinių parodoje Vilniaus grafikos meno centro galerijoje „Kairė–dešinė“, kur rodomi iki šiol niekur nerodyti piešiniai iš 1986–1993 m. laikotarpio sukurta ciklų: „90-ieji metai“ (1986–1993), „Šunys“ (1986), „Kauno valzaidai“ (1989), „Vizijos“ (1987–1989). Paroda veiks iki lapkričio 4 d. Galerija dirba antradienį–penktadienį 11–18 val., šeštadienį 11–15 val.
			Muzika
			Spalio 22 d. 19 val. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje skambės Franzo Liszt muzika. Pasaulinę Liszt dieną maestro Juozo Domarko vadovaujamas Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras su Kauno valstybiniu choru (meno vad. ir vyr. dir. P. Bingelis), dainininkais Asta Krikščiūnaite, Rita Novikaite, Edmundu Seiliumi ir Liudu Mikalauskui bei vargonininku Bernardu Vasiliausku atliks itin sudėtingą ir retai koncertu salėse skambančią oratorią „Kristus“.
			Spektakliai
			P. Kolečko „SALOMĖJOS BYLA“. Rež. – T. Jašinskas (Salė 99) 23 d. 18 val. – Europos pjesių skaitymai. V. Klimačeko „ČECHOVAS BOKSININKAS“. Rež. – D. Survilaitė (Salė 99) 25 d. 18 val. – W. Shakespeare'o „EL TAIP, TAI ŠTAIP“. Rež. – P.E. Budraitis 26 d. 18 val. – A. Anros „BESTIJA ŽYDROM AKIM“. Rež. – G. Makarevičius 27 d. 18 val. – H. Melville'io „RAŠTININKAS BARTLBIS“. Rež. ir insc. aut. – R. Kazlas 28 d. 18 val. – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTĖS LIZDO“. Rež. – V. Grisko (Rusija) OKT/Vilniaus miesto teatras
			21 d. 18.30 <i>Nacionaliniame dramos teatre</i> – M. Bulgakovo „MEISTRAS IR MARGARITA“. Rež. – O. Koršunovas 21 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> (<i>Ašmenos g. 8</i>) – K. Marciulyno-Bo Haengo „AUKSINĖ ŠVENTYKLÀ“. Rež. – E. Mikulionytė ir K. Marciulynas-Bo Haeng Rusų dramos teatras
			21 d. 18 val. – N. Simono „PASKUTINYSIS AISTRINGAS MEILŪŽIS“. Rež. – O. Lapina, J. Bogdanovič-Golubėva 22 d. 18 val. – R. Cooney „Nr. 13“. Rež. – E. Murašovas 23 d. 18 val. – E.-E. Schmitto „DVIEJŲ PASAULIŲ VIEŠBUTIS“. Rež. – S. Račkys 23 d. 14 val. – Z. Hoppo „STEBUKLINGOJI KREIDELĖ“. Rež. – O. Lapina 24 d. 18 val. – „NAKTIS PRIEŠ DIENĄ“ (pagal A. Achmatovą ir M. Cvetajevą). Rež. – E. Stankevičiutė (rodomas rusų ir lietuvių k.) Teatras „Lélè“
			Didžioji salė 22 d. 12 val. – S. Maršako „KATĖS NAMAI“. Rež. – A. Mikutis 23 d. 12 val. – S. Siudikos „PRINCESÉ IR KIAULIAGANYS“. Rež. – A. Mikutis 23 d. 19 val. – „NO CONCERT“. Rež. – V. Bareikis (teatro judėjimas „No Theatre“) 27 d. 18.30 val. – PREMJERA! V. Mazūro, D. Čepauskaitės „JŪRATĖ IR KASTAUTAS“. Rež. ir dail. – V. Mazūras, komp. – F. Latėnas Mažoji salė 21 d. 18.30 – „PASVYDO“ (A. Strazdo eilėraščių pamatymai suaugusiems). Rež. ir dail. – A. Bagočiūnaitė-Paukštinė 22 d. 14 val. – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNOS ŠULINĖLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scenarius aut. ir rež. – R. Driežis 23 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“. Inscen. aut., rež. ir dail. – A. Mikutis Keistuolių teatras
			21 d. 19 val. – „PINOKIO KRONIKOS“ 22 d. 19 val. – „IUOKDARIO MIRTIS, ARBA KAS NUŽUDĘ ŠEKSPYRA“. Rež. – A. Giniotis 23 d. 12 val. – „GELTONŲ PLYTŲ KELIAS“. Rež. – A. Giniotis

<p>27 d. 19 val. – „PENKTAS VEIKSMAS“ (pagal A. Stroganovo komediją „Aktas“). Rež. – A. Kaniava</p> <p>28 d. 19 val. – S. Šaltenio „ŠKAC, MIRTIE, VISADOS ŠKAC...“ Rež. – A. Latėnas</p> <p>„Menų spaustuvė“</p> <p>21 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „KOKIA ČIA TEISYBĖ?“ (Trupė liūdė)</p> <p>21 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „ANTIGONĖ (NE MITAS)“ Rež. – I. Stundžytė</p> <p>23 d. 15 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „KAMPA-VORIS“. Kūrėjos S. Mikalauskaitė, I. Pačesaitė (teatras „Dansema“)</p> <p>23 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – C. Graužinio „VIKAS ARBA NIEKO“ Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)</p> <p>24 d. 12 val. <i>Infotekoje</i> – „PASAKŲ PIRMADIENIAI MAŽYLIAIS“. Pasakas sekla S. Degutytė („Stalo teatras“)</p> <p>25 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – PREMJERA! „KOPĘCIOS“. Choreogr. – E. Vizbaraitė</p> <p>25 d. 19 val. <i>Judojoje salėje</i> – „ATVIRAS RATAS“ Rež. – A. Giniotis (teatras „Atviras ratas“)</p> <p>27, 28 d. 15.30–21.45, 29 d. 14–21.35 <i>Kišeninėje salėje</i> – festivalis „Ad hoc: nepatogus kinas 2011“</p> <p>28 d. 14 val. <i>Judojoje salėje</i> – PREMJERA! „STEBUKLINGAS MEDIS“. Kūrybinė grupė M. Markevičius, A. Balionis, M. Sučyla, E. Lipskij</p> <p>KAUNAS</p> <p>Kauno dramos teatras</p> <p>21, 22 d. 18 val. <i>Penkojoje salėje</i> – D. Danis „AKMENŲ PELENAI“. Rež. – A. Jankevičius</p> <p>22 d. 18 val. <i>Penkojoje salėje</i> – PREMJERA! K. Marciulyno „AUKSINĖ ŠVENTYKLÀ“. Rež. – E. Mikulionytė ir K. Marciulynas (teatras „Jaja“)</p> <p>23 d. 12 val. <i>Ilgajoje salėje</i> – I. Paliulytės „ANDERSEN GATVĖ“ (H.Ch. Andersen biografijos ir pasakų motyvais). Rež. – I. Paliulytė</p> <p>23 d. 18 val. <i>Parketinėje salėje</i> – B. Sladė „KITAISS METAIS, TUO PAČIU LAIKU“ Rež. – A. Lebeliūnas</p> <p>25 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – PREMJERA! S. Oksanen „APSIVALYMAS“. Rež. – J. Jurašas</p> <p>26 d. 18 val. <i>Penkojoje salėje</i> – J. Dello ir G. Sibleyo „TEGYVUOJA BUŠONAS“. Rež. – R. Vitkaitis</p> <p>26 d. 18 val. <i>Mazajoje scene</i> – I. Pukelytės „MEILĖ PARYŽIUJE“. Rež. – I. Pukelytė</p> <p>27 d. 18 val. <i>Penkojoje salėje</i> – A. Morgan „MĀŽUTIS DINAMITAS“. Rež. – G. Varnas</p> <p>28 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – V. Bartulio „PAMOKSLAS ŽUVIMS“. Rež. – V. Bartulis</p> <p>Kauno muzikinis teatras</p> <p>21 d. 18 val. – C. Portorio „BUČIUOK MANE, KEIT“. Dir. – J. Geniušas</p> <p>22 d. 18 val. – Kijevo operetės teatro svečių ir Kauno valstybinio muzikinio teatro solistų koncertas</p> <p>23 d. 12 val. – W.A. Mozarto „MAŽOJI BURTŲ FLEITA“. Dir. – V. Visockis</p> <p>23 d. 18 val. – J. Strausso „NAKTIS VENECIOJE“. Dir. – J. Geniušas</p> <p>26 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. – J. Janulevičius</p> <p>27 d. 18 val. – G. Donizetti „LIUČIJA DI LAMERMUR“. Muzikos vad. ir dir. – J. Geniušas</p> <p>28 d. 18 val. – J. Strausso „ŠIKSNOSPARNIS“. Dir. – J. Geniušas</p> <p>Kauno mažasis teatras</p> <p>21, 27 d. 19 val. – PREMJERA! G. Burke „GAGARINO GATVĖ“. Rež. – V. Balsys</p> <p>22 d. 18 val. – V. Balsio „ŽMOGUS MEDYJE“. Rež. – V. Balsys</p> <p>23 d. 12 val. – A. Dilytės „VENECIJOS PASAKA“. Rež. – A. Baniūnas</p> <p>25 d. 18 val. <i>Kaišiadorių kultūros centre</i> – „MOKĖK – DUOSIU“ (pagal G. Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“). Rež. – V. Balsys</p> <p>Kauno kamerinis teatras</p> <p>21 d. 18 val. – D. Čepauskaitės „BE GALO ŠVELNI ŽMOGŪDYSTĘ“. Rež. – S. Rubinovas</p> <p>23 d. 18 val. – C. Fréchette „ŽANAS IR BEATRIČĖ“. Rež. – S. Rubinovas</p> <p>Kauno valstybinis lėlių teatras</p> <p>22 d. 12 val. – „UŽBURTOS PILIES PASLAPTIS“. Rež. – O. Žiugžda</p> <p>22 d. 18 d. – koncertas „Jūs to negirdėjot...“</p> <p>23 d. 12 val. – „TIGRIUKAS PETRIKAS“. Rež. – A. Stankevičius</p> <p>KLAIPĖDA</p> <p>Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras</p> <p>22 d. 12 val. – „UŽBURTOS PILIES PASLAPTIS“. Rež. – O. Žiugžda</p> <p>22 d. 18 d. – koncertas „Jūs to negirdėjot...“</p> <p>23 d. 12 val. – „TIGRIUKAS PETRIKAS“. Rež. – A. Stankevičius</p> <p>VILNIUS</p> <p>Festivalis „Gaida“</p> <p>21 d. 19 val. <i>Kongresų rūmuose</i> – Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, Dir. – M. Ozolinas. Programoje R. Motiekaičio, V.V. Jurgučio, I. Xenakio, A. Kučinsko, N. Valančiūtės, D. Lango kūrinių</p> <p>22 d. 19 val. <i>Menų spaustuvėje</i> – kontra-bosų orkestras „Ludus gravis“ (vad. – S. Scodanibbio, Italija). Programoje J. Cage'o, A. Pärto, S. Scodanibbio, R. Vitkauskaitės kūrinių</p> <p>23 d. 19 val. <i>ŠMC</i> – styginių kvartetas „Diötima“ (Prancūzija). Programoje A. Posado, T. Hosokawos, S. Reicho kūrinių</p> <p>25 d. 19 val. <i>ŠMC</i> – kamerinis choras „Brevis“. Dir. – G. Venislovas. Programoje I. Xenakio, R. Kabelio, R. Mažulio kūrinių</p> <p>26 d. 19 val. <i>ŠMC</i> – speciali minimalistinės muzikos programa „Gaida ensemble“. Programoje A. Lucier, R. Merkelio, M. Sabato, M. Urbačio ir kt. kūrinių</p> <p>26 d. 21 val. <i>ŠMC</i> – audiovizualinius elektro-akustinus performansas „Elektros lempučių muzika“ M. Vorfeldas (Vokietija)</p> <p>27 d. 19 val. <i>ŠMC</i> – ansamblis „Kammerensemble Neue Musik Berlin“ (Vokietija). Programoje I. Xenakio, H. Lachenmanno, M. Baranausko kūrinių</p> <p

„Gyvenimo medis“

Savaitės filmai

Draugiškas sekas **

Šis filmas – dar vienės įrodymas, kad Holivudas žengia koja kojon su gyvenimu, o labiausiai į papročių pokyčius reaguoja romantinių komedijų kūrėjai. Kai didmiesčiuose vis daugėja vienišių, kurie daro sėkmingą karjerą, bet bijo išpareigojimų asmeniniam gyvenimui, turi atsirasti ir jiems skirtas filmas. Režisierius Willas Gluckas pasakoja apie du meile nusivylusių jaunus profesionalus. Džemi (Mila Kunis) yra „smegenų medžiotė“. Ji nori pervilioti iš Los Andželė į Niujorką daug žadantį menininką Dilaną (Justin Timberlake). Greitai abu filmo herojai suvokia, kad yra panašūs. Pirmiausia tuo, kad netiki meile, kuri esą tik mitas, bet užtata abu tiki seksu. Tačiau eksperimentuodami su „draugišku sekusu“ jie ir patys nepastebėjo, kaip paspėdė sau spąstus. O gal jie tiesiog prisiriūrėjo per daug romantinių komedijų? (JAV, 2011) (Vilnius, Kaunas)

Gyvenimo medis ***

Šiemet Kanų „Auksine palmės šakele“ apdovanotas Terrence’o Malicko filmas pasakoja apie Džeką (Sean Penn), kuris augo tarp autoritarisko tévo ir mylinčios mamos, suteikusios jam tikėjimo gyvenimui. Vienuoju metu Džekas – vienas iš trijų brolių. Pasaulis jam atrodo nuostabus, bet kai Džekas patiria artimųjų miršt, ligas ir kančią, požiūris į tikrovę keičiasi. Pasaulis tampa labirintu, kuriame jau suauges Džekas ieško gyvenimo prasmės. Gana prieštaringu vertinimu sulaukęs „Gyvenimo medis“ – tik penktas 1943 m. gimusio režisieriaus filmas, tačiau jo kūrėjas jau tapo amerikiečių kino legenda. Taip pat vaidina Bradas Pittas, Jessica Chastain (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas)

Klastingi namai **

Sėkmingas leidėjas Vilas Atentonas palieka Niujorką ir kartu su šeima persikelia į namą Naujojoje Anglijoje. Čia jis pagaliau pradės rašyti romaną, kuris pakeis Vilį gyvenimą. Tačiau saldžioms svajonėms nelemta išspildytu: name prieš penkerius metus įvyko žmogžudystė, žmoną ir dukteris nužudės vyras paleistas iš psichiatrinės ligoninės. Vilas pradeda aiškintis nelaimės aplinkybes... Danielis Craigas gali suvaidinti ir Džeimsą Bondą, ir rašytoją, ir pamiščelį, bet šiam filme vis dėlto jam nelabai yra ką veikti. Kadaisc garsius filmus „Mano kairė koja“ ir „Tėvo vardu“ sukūrės režisierius Jimas Sheridanas, ko gero, pernelyg pasitikėjo dabar madingu „filmo, vykstančio žmogaus psichikoje“ siužetu. Bet toks siužetas – jokia naujiena, kad jis darytu įspūdį, reikia sudėtingesnių personažų, gilesnės psychologijos, įtikinamėsnių konfliktų. Todėl jdomiausia filme tampa Vilio ir jo žmonos, kurią suvaidino Rachel Weisz, meilės linija. Ypač turint omenyje, kad filmavimas baigėsi Craigo ir Weisz vestuvėmis. Taip pat vaidina Naomi Watts, Elias Koteas (JAV, 2011). (Vilnius, Kaunas)

Oda, kurioje gyvenu ****

Naujausias ispanų režisieriaus Pedro Almodóvaro filmas sukurtas pagal lietuviškai išleistą Thierry Jonquet romaną „Tarantulas“. Pagrindinis herojus – Antonio Banderaso bravūriškai suvaidintas plastinės chirurgijos specialistas Robertas – įgyvendina tobulą keršto planą. Jo dukteri išprievartavus Vincentę Robertas paverčia moterimi. Vera (Elena Anaya) tobula ir kaip du vandens lašai primena mirusią Roberto žmoną. Tačiau įkalintas Veros odoje Vincentė nori pabėgti... Almodóvaras sujungia ne tik Frankensteino ir Pigmaliono, bet gerai iš ankstesnių režisieriaus filmų atpažįstamus lytinės tapatybės, moteriškumo, prarastų vaikų ir šeimyninių paslapecių motyvus, tik iš viso to Almodóvaras kuria ne jam įprastą melodramos pastišką, o trilerį. Išorinių trilerio elementų filme ne tiek jau mažai, nors itamos augimą Almodovaras greičiau pateikia ironiškai, išsaugodamas savotišką distanciją. Tačiau labiausiai filmas stebina „galanteriškumu“ – čia viskas gražu lyg iš spalvoto žurnalo: interjerai, Jeano-Paulio Gaultier kostiumai, menkiausios detalės. Toks akademiskas, tarsi pro mokslininko mikroskopą šaltai personažus ir įvykius stebintis Almodóvaras atrodo mažu mažiausiai kcistai (Ispanija, 2011). (Vilnius, Kaunas)

***** – šešdevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras – Konstantinas Borkovskis

Publicistikā – Laima Kreivytė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

www.7md.lt – Julijus Lozoraitis

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

- 21–27 d. – Super Džonio prisikėlimas (D. Britanija, Izraelis, Japonija, Prancūzija) – 11, 13.30, 16, 18.15, 21 val.
Kolumbiana (JAV, Prancūzija) – 11.15, 13.45, 16.15, 18.45, 21.30
Gyvenimo medis (JAV) – 12, 15.15, 18.30, 21.40
27 d. – Barzakh (rež. M. Kvedaravičius) – 19 val.
27 d. – Įkalinti laike (JAV) – 19 val.
21–26 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 11, 13.30, 16, 18.30, 21 val.; 27 d. – 11, 13.30, 16, 21.30
21, 24–27 d. – Klastingi namai (JAV) – 14, 16.20, 19, 21.40; 22, 23 d. – 12, 14, 16.20, 19, 21.40
21, 24–27 d. – Tarnaitė (Indija, JAV, JAE) – 15, 18.10, 21.20; 22, 23 d. – 11.40, 15, 18.10, 21.20
21–26 d. – Trys muškietininkai (3D, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija) – 11.45, 15, 18.15; 27 d. – 11.45, 15, 21.15
21, 24–27 d. – Mikė Pūkuotukas (JAV) – 13, 14.40; 22, 23 d. – 11.20, 13, 14.40
21–27 d. – Oda, kurioje gyvenu (Ispanija) – 16.30, 19.15, 22 val.
Užkratas (JAV) – 12.45, 19.10
Profesionalai (Australija, JAV) – 15.40, 22 val.
Smurfai (JAV) – 13, 15.20
Draugiškas sekas (JAV) – 17.45, 20.30
Ratai 2 (JAV) – 13.15, 15.40
Vidurnaktis Paryžiuje (Ispanija, JAV) – 18, 20.15

Forum Cinemas Akropolis
21–27 d. – Super Džonio prisikėlimas (D. Britanija, Izraelis, Japonija, Prancūzija) – 11, 13.30, 16.15, 18.45, 21.40
Kolumbiana (JAV, Prancūzija) – 11.30, 14, 16.30, 19.21.50
Gyvenimo medis (JAV) – 11.45, 14.45, 18, 21 val.
27 d. – Įkalinti laike (JAV) – 19 val.
21–26 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 10.45, 13.15, 15.45, 18.30, 21.15; 27 d. – 10.45, 13.15, 15.45, 21.15
21–27 d. – Trys muškietininkai (3D, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija) – 12.15, 15.15, 18.15, 21.30
Trys muškietininkai (3D, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija) – 12.15, 15, 18, 20.45, 21.45
21, 24–27 d. – Klastingi namai (JAV) – 12.45, 17.15, 22 val.; 22, 23 d. – 17.15, 22 val.
21–27 d. – Oda, kurioje gyvenu (Ispanija) – 14.45, 19.30; 21, 24–27 d. – Mikė Pūkuotukas (JAV) – 12 val.; 22, 23 d. – 10.15, 12 val., 22, 23 d. – Ratai 2 (JAV) – 11.15; 22, 23 d. – Smurfai (JAV) – 10.30, 12.45
21, 23 d. – Profesionalai (Australija, JAV) – 23.15

Cinamonas
21–27 d. – Super Džonio prisikėlimas (D. Britanija, Izraelis, Japonija, Prancūzija) – 12.30, 14.45, 17, 19.15, 21.30
Svarbiausia – nebijo! (JAV) – 18.30, 20.45
27 d. – opera „Otelas“ iš Zalburgo festivalio – 19 val.
21–26 d. – Trys muškietininkai (3D, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija) – 15.30, 22.15; 27 d. – 14.15
21, 24, 26 d. – Stebuklų laukas (rež. M. Survila) – 11.30
21–27 d. – Draugiškas sekas (JAV) – 14.30, 19.15; 19.21.5; Ir kaip ji viską suspėja? (JAV) – 16.15
21–23 d. – Raudonkepurė prieš blogi (JAV) – 12, 14 val.; 24–27 d. – 14 val.
Užkratas (JAV) – 17.15, 21.45
21–26 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 11, 13.15, 17.45, 20 val.; 27 d. – 12, 16.30, 21.50; Vidurnaktis Paryžiuje (Ispanija, JAV) – 15.15; Mikė Pūkuotukas (JAV) – 12.45; Draugo kailyle (JAV) – 19.30; Smurfai (Belgija, JAV) – 10.45, 13, 16.45
24–27 d. – tarptautinis vaikų ir jaunimo filmų festivalis – 11.45

© „7 meno dienos“ Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.

Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „Meno dienos“,

Maironio g. 6, 01124 Vilnius. Tel.: 2613039, 2611926.

Eli paštas 7md@takas.lt. ISSN 1392-6462. 3 sp. I. Tiražas 1000 egz.

Spausdino UAB „Ukmergės spaustuvė“, Vasario 16-osios g. 31, Ukmergė

Remia LR Kultūros rėmimo fondas,

Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondas

SPAUDOS,
RADIOS IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

R